

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

DE RECHTSBEDELING IN HET RECHTSGEBIED VAN HET HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

*Rede uitgesproken door de procureur-generaal Victor VAN HONSTÉ
op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel
op 1 september 1986*

Op de drempel van een nieuwe tijd van hun leven, hun blik gericht op een toekomst die wij hen van harte beloftevol toewensen, dienen zich vandaag bij uw hof 141 jonge mensen aan die door hun eedaflegging als advocaat hun eerste en wellicht beslissende keuze zullen bevestigen.

Het zijn 66 vrouwelijke en 75 mannelijke licentiaten in de rechten — 65 Nederlandstaligen en 76 Franstaligen — die de respectieve balies van het rechtsgebied van het hof zodanig zullen moeten opvangen dat zij hun verdere professionele reisweg met een juist inzicht en dus met grotere kansen tot welslagen zouden kunnen bepalen.

Voor die jonge advocaten-stagiairs zal het nu zaak zijn de academische kennis die zij hebben opgedaan te toetsen aan de soms ontvullende realiteiten van het maatschappelijk leven en van de rechtsbedeling.

De intrinsieke kwaliteit van die rechtsbedeling en haar kwantitatieve uitkomst hangen evenzeer af van de middelen, zowel in mensen als in materieel opzicht, waarover de rechterlijke macht beschikt als van de persoonlijke hoedanigheden, de individuele inspanningen en het plichtsbeseft van degenen die tot de rechterlijke macht behoren.

Men kent de snedige uitspraak van die Engelse schrijver die stelde dat, zo alle mensen gelijk zijn, sommigen toch gelijkzinniger zijn dan anderen.

Een caustische formulering van een evidentie die ook voor de magistratuur geldt want evenmin als in andere beroepscategorieën, zijn volmaaktheid en gelijkwaardigheid er vanzelfsprekende normen.

Daarentegen zijn plichtsbetrachting en verantwoordelijkheidszin zulke essentiële deontologische vereisten voor de magistraten dat men aan tekortkomingen op dat gebied niet kan voorbijgaan, inzonderheid wanneer zij de justitiabelen en de rechtspraak schaden.

Artikel 351 van het Gerechtelijk Wetboek, dat de procureur-generaal bij het hof van beroep opdraagt, bij gelegenheid van deze algemene en openbare vergadering, aan te geven hoe, binnen het rechtsgebied, recht is gesproken, legt

hem ook op te wijzen op de misbruiken die hij heeft vastgesteld.

In dit opzicht vergt de termijn van berechting door de rechter van de zaken die hij in beraad heeft genomen een bijzondere aandacht.

Zoals U bekend is, moet de rechter, luidens artikel 770, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer hij een zaak in beraad houdt om het vonnis uit te spreken, de dag bepalen van de uitspraak die moet geschieden binnen een maand na het sluiten van de debatten.

Soms kan die termijn ontoereikend blijken, wegens de omvang of de ingewikkeldheid van de zaak of zelfs wegens een tijdelijke overbelasting van de rechter.

Het laatste lid van hetzelfde artikel 770 stelt derhalve dat, indien de uitspraak niet binnen die termijn van een maand kan geschieden, de oorzaak van de vertraging op het zittingsblad wordt vermeld.

Het gebeurt echter te vaak dat die verplichting niet wordt nagekomen.

Dit verzuim verdient bepaaldelijk afkeuring wanneer de uitspraak in dezelfde zaak telkens opnieuw wordt verdaagd en de rechter zodoende, zonder enige redengeving, meerdere maanden in gebreke blijft de zaak af te handelen.

Of de achterstand die daaruit voortvloeit nu te wijten is aan zijn besluiteloosheid, aan de gebrekkige inrichting van zijn werkzaamheden, of nog erger, aan een aanstotelijke gemakzucht, zoveel is zeker: zijn handelwijze beschaamt de justitiabelen in hun gewettigde verwachtingen omtrent een normale, in casu tijdige uitkomst van het geding.

Op zich, en begrijpelijkerwijze trouwens, wekt het uitblijven van het vonnis bij de betrokken partijen onbegrip en ontstemming die vrij vlug omslaan in achterdocht en wantrouwen tegenover de rechter. Het is evident dat het vertrouwen in de rechtsbedeling in het algemeen daardoor ook in het gedrang komt.

Daar het openbaar ministerie waakt voor de regelmatigheid van de dienst van de hoven en rechtbanken (artikel 140

Ger. W.), wordt door mijn ambt maandelijks nagegaan of een vonnis uitblijft in zaken die reeds twee maanden of langer in beraad zijn genomen.

Is dat het geval, dan kan veelal, mede dank zij de kordate en gezagvolle tussenkomst van de heer Eerste Voorzitter, binnen de kortste tijd weer orde op zaken worden gesteld.

In andere gevallen evenwel houdt de vertraging aan en ontstaat er aldus, in de afwikkeling van de zaken, een maandenlange en steeds groeiende achterstand.

Indien de rechter nu gedurende meer dan zes maanden verzuimt de zaak te berechten die hij in beraad heeft genomen, kan de procureur-generaal bij het hof van beroep, bij een rekest ingediend ter griffie van het Hof van Cassatie, vorderen dat de zaak aan de rechter wordt onttrokken (artikelen 648, 4°, 652 tot 659 van het Gerechtelijk Wetboek) en, in voorkomend geval, wordt de zaak vervolgens verwezen naar een andere rechter die het Hof van Cassatie aanwijst.

In het verleden heb ik reeds meermaals dusdanige procedure ingesteld.

Het is echter een feit dat zowel die procedure, welke ook de spoed zij waarmee zij wordt afgewikkeld, als de daaropvolgende nieuwe behandeling van de zaak door de rechter naar wie ze wordt verwezen, nog een verder uitstel van de beslissing betekenen.

Vandaar dat met het oog, of beter, met de hoop op een uiteindelijk vluggere berechting van de zaak in het belang van de rechtsonderhorige, de voorkeur soms eerder werd gegeven aan een krachtdadige overreding van de in gebreke gebleven rechter langs de adequate kanalen opdat hij zonder verder dralen zijn plicht zou vervullen.

Het betreft in feite reeds een oud zeer waarop ik reeds vroeger de aandacht vestigde bij gelegenheden als deze van vandaag en U zou zich kunnen afvragen waarom die kwestie opnieuw aan de orde komt.

Er zijn daarvoor twee redenen.

In de eerste plaats moet jammer genoeg worden vastgesteld dat het onderwerp nog evenzeer actueel is en dat de trend niet wijst op het afnemen van het gehekelde verschijnsel. Meer zelfs, in enkele gevallen waarin in het afgelopen jaar, om de voormelde redenen, de overreding boven een procedurele oplossing werd verkozen, waren de resultaten tenslotte onbevredigend.

De tweede reden heeft te maken met het in werking treden, op 1 maart 1986, van de wet van 25 juli 1985 die de instelling van kamers met één rechter in burgerlijke en correctionele zaken heeft veralgemeend. Zo zijn er op de 56 kamers van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel thans 51 kamers met één rechter.

Wij komen verder op dit onderwerp nog terug, doch wat ik nu reeds wens te benadrukken is dat het vaak een noodzaak is gebleken als enig rechter een jonge, soms pas benoemde magistraat aan te wijzen die onvermijdelijk de ervaring en de vorming ontbeert welke tevoren normaliter werden opgedaan in de schoot van een meervoudig rechtscollege.

Voor een deugdelijke rechtsbedeling is het nu meer dan ooit zaak dat de kamers met een rechter op een adequate wijze zouden functioneren. Daarvoor is de tijdige berechting van de zaken essentieel. Er moet derhalve worden toegezien dat de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek op dit stuk stipt toepassing vinden.

Deze beschouwingen brengen mij tot de volgende besluiten:

Ten eerste dringt zich m.i. een meer nauwlettende toepassing van artikel 770, derde lid, op. De vermelding, op het zittingsblad, van de oorzaak van de vertraging van de uitspraak beoogt immers de verantwoording van die vertraging, onder meer tegenover de betrokken partijen.

Daarenboven, wanneer opeenvolgende uitstellen van de uitspraak in dezelfde zaak plaatsvinden, kan het nakomen van die wettelijke verplichting het zelfonderzoek van de rechter naar de gegrondheid van de opgegeven oorzaak alleen bevorderen en de uitstellen zelf derhalve slechts beperken.

Ten tweede zal mijn ambt voortaan de procedure van de onttrekking van de zaak aan de rechter inleiden wanneer de voorwaarden daartoe vervuld zijn, en dit zonder verder respect voor degenen die het talmen als een modaliteit van het rechtspreken zouden aanzien.

Nog één vraag ten slotte: zouden de gevallen waarin de zaak aan de rechter moest worden onttrokken niet in de openbaarheid moeten worden gebracht ter gelegenheid van deze door de wet opgelegde jaarlijkse uiteenzetting over de wijze waarop recht is gesproken, eventuele misbruiken inclusief?

Ik verberg U niet dat ik sterk neig tot een bevestigend antwoord.

Deze beschouwingen over de naleving van artikel 770 van het Gerechtelijk Wetboek betreffen weliswaar slechts een kleine maar daarom niet minder storende minderheid. Mogen zij voor al degenen die ze aangaan, bij het begin van het nieuw gerechtelijk jaar, aanleiding zijn tot bezinning en vruchtbare voornemens, ook en vooral in het algemeen belang.

Is de regelmaat van de rechtsbedeling een wezenlijke vereiste van haar degelijke werking, dan is haar sereniteit het evenzeer.

Dit geldt inzonderheid in strafzaken, namelijk bij het verrichten van daden van onderzoek zoals vrijheidsberovingen en huiszoekingen. Het is voorgevallen dat zulke onderzoeksverrichtingen plaatsvonden in omstandigheden die meer op spektakel leken gericht te zijn terwijl zij zonder noodzaak gepaard gingen met een machtsvertoon dat de schijn van machtsmisbruik kon verwekken.

In dit opzicht kan een zelfs occasionele misvatting zeker niet worden vergoelikt, doch zij kan, naar gelang van haar aanleiding, met min of meer gestrengheid worden beoordeeld.

Mocht deze handelwijze evenwel een methode van onderzoek uitmaken, dan doet zij én de rechtsonderhorigen én het imago van het gerecht ernstig te kort en verdient zij een besliste afkeuring.

Dit imago wordt in de publieke opinie zo niet uitsluitend dan toch hoofdzakelijk, bepaald door de strafzaken.

Op dat gebied was 1985 in ons ressort een jaar van voortdurende en intense spanning, vooral in het domein van de georganiseerde gewelddadige misdadigheid.

Zoals in andere landen behoren gewapende roofoverval- len helaas tot de dagelijkse realiteit.

Doch de bloedige hold-ups die verleden jaar, schijnbaar volgens een zelfde patroon, in de arrondissementen Nijvel

en Brussel, maar ook in een naburig arrondissement van een ander rechtsgebied werden gepleegd, vertoonden een ongekende gruwelijkheid. Een volstrekt buitensporig wapengeweld eiste meerdere dodelijke slachtoffers waaronder kinderen.

Bovendien was België voor het eerst, na meerdere andere landen, het terrein van stelselmatige terroristische campagnes. Bomaanslagen waarvan de eerste en de meeste in de provincie Brabant plaatsvonden en die gericht waren op het wekken van een sfeer van verschrikking, veroorzaakten aanzienlijke stoffelijke schade. Het leven van uiteraard weerloze burgers, dat trouwens bij voorbaat door de daders als waardeloos was bestempeld, werd aldus bestendig bedreigd.

Zo verloren twee van onze medeburgers trouwens het leven. Twee leden van de brandweer, een korps dat algemeen bewondering en eerbied afdwingt wegens de moed en de zelfverloochening waarvan zijn leden steeds blij geven in dienst van de gemeenschap.

De strafrechtelijke onderzoeken waarvan het merendeel respectievelijk te Nijvel en te Brussel werd gecentraliseerd, vergden zware en aanhoudende inspanningen in alle geleidingen van het gerechtelijk en politieapparaat.

Het onderzoek dat vanuit Nijvel wordt gevoerd betreffende verschillende bloedige roofovervallen en waarbij meerdere politiediensten nog bestendig en actief betrokken zijn, is vooralsnog niet gevorderd op een wijze die bevredigend kan worden genoemd. De opheldering van een aantal van die overvallen blijft nog achterwege. Wellicht is het toch van betekenis dat soortgelijke misdaden sinds ongeveer een jaar niet meer zijn gepleegd.

De gerechtelijke nasporingen over de terroristische aanslagen hadden er aanvankelijk en zelfs geruime tijd de schijn van geen resultaten op te leveren.

Zoals het in zulke omstandigheden vaak het geval is, stonden de beste stuurlieders dan ook aan wal en zij hadden scherpe kritiek voor de onderzoekers waarvan de competentie sterk in twijfel werd getrokken. Die kritiek sloeg echter volledig om en de lofgalm werd over de onderzoekers aangeheven wanneer men met de concrete uitslagen van hun inspanningen bekend werd.

Mij dunkt dat een evenwichtige en nuchtere beoordeling van de toestand hun meer recht doet.

De taak van de onderzoekers was immers bijzonder moeilijk en kies. Zij is het trouwens nog.

Met middelen die in het begin beslist ontoereikend waren, hebben zij een ongelijke strijd moeten aanbinden tegen de eerste reële verschijningsvormen in ons land van een naar internationale leest georganiseerde misdadigheid. Een strijd die geduld en doorzettingsvermogen vergde vanwege de verscheidene maar ook soms uiteraard verschillende diensten die erbij betrokken werden. Zij hebben hun krachten verenigd in de leerschool van de samenwerking waar aanpassing en ondervinding sleutelwoorden zijn.

Het concrete resultaat van de ondernomen gerechtelijke actie heeft een ieder kunnen vaststellen: de openbare rust werd, op dat gebied, na een aantal arrestaties sinds geruime tijd hersteld.

Dit is beslist geen aanleiding tot triomfgeschal en meer dan ooit blijft de grootste waakzaamheid geboden.

Doch de onderzoekers moeten geprezen worden voor de taaie arbeid die zij, ook in tegenspoed, zonder omhaal heb-

ben verricht, voor de vele nederige taken die zij in stilte hebben volbracht en die alle hebben bijgedragen tot de positieve uitslag van het onderzoek, ten bate van de gemeenschap.

Het vervolg van deze uiteenzetting zal bepaaldelijk handelen over de werkzaamheden van de verschillende gerechtshoven in het rechtsgebied van het hof.

De wetten van 28 juni 1984 en 1 augustus 1985 hebben de formatie van uw hof en die van de drie rechtbanken van eerste aanleg van het rechtsgebied in totaal uitgebreid met 32 magistraten, te weten: enerzijds 8 raadsheren en 1 substituu- procureur-generaal en anderzijds 9 rechters en 14 substituten-procureur des Konings.

De meeste benoemingen werden gespreid over het jaar 1985 en de laatste gebeurde op 7 maart 1986. Bijgevolg zullen pas volgend jaar, op 1 september 1987, nauwkeuriger cijfergegevens voorhanden zijn die er voor het jaar 1986 voorzeker gunstiger zullen uitzien.

Belangrijk is ook de uitwerking van twee andere wetten. Eensdeels de wet van 19 juli 1985 (met inwerkingtreding op 1 december 1985) tot instelling van kamers met één raadsheer in de hoven van beroep en anderdeels de reeds geciteerde wet van 25 juli 1985 die slechts op 1 maart 1986 in werking trad en waarbij, behoudens enkele uitzonderingen, de oprichting van kamers met één rechter in de rechtbanken van eerste aanleg wordt veralgemeend.

Op dit punt kan men zich eveneens slechts met de grootste omzichtigheid wagen aan enkele beschouwingen over de toepassing van deze nieuwe bepalingen tijdens enkele maanden in 1986.

Ook de resultaten van die wetten zullen wij dus pas volgend jaar kunnen beoordelen, vooral in verband met de termijn binnen welke een rechtsdag kan worden bepaald voor de verscheidene rechtscolleges.

Wij doen nu een greep uit de vele cijfers die in een zekere mate een weliswaar louter kwantitatief beeld kunnen ophangen van de manier waarop recht is gesproken binnen ons rechtsgebied in 1985.

Het hof van beroep

De statistieken betreffende de *burgerlijke, fiscale en koophandelszaken* waarmee uw hof werd belast in 1985, tonen eens te meer aan hoezeer het nodig was het aantal raadsheren te verhogen. Ik herinner eraan dat vier onderhengen in januari en vier andere in april 1985 benoemd werden.

Het is verheugend te kunnen vaststellen dat het aantal in 1985 *uitgesproken arresten* dientengevolge werd opgevoerd tot 2.964, te weten 339 meer dan in 1984, hoewel andere magistraten intussen uw hof verlieten en er tijd nodig was om die te vervangen.

Voor de tweede maal in tien jaar tijds zijn de *nieuwe zaken* ietwat teruggelopen. In 1985 waren er 4.207, dat is 192 minder dan in 1984, maar toch 138 meer dan in 1983.

Te dezen merke men op dat tussen 1975 en 1985 het aantal nieuwe zaken met circa 800 eenheden gestegen is.

Vorig jaar stelden wij vast dat het aantal nieuwe zaken met zowat 1.800 dat van de gewezen arresten overtrof; nu is dat verschil nog slechts ongeveer 1.250 omdat er ener-

zijds minder nieuwe zaken te behandelen waren en anderzijds meer arresten werden uitgesproken.

Nuttige vergelijkingen kunnen van de volgende tabel worden afgelezen.

	Nieuwe zaken	Verskil van het vorige jaar	Gewezen arresten	Verskil tussen nieuwe zaken en gewezen arresten
1975	2.437	—	1.914	— 523
1976	2.512	+ 75	2.229	— 283
1977	2.715	+ 203	2.020	— 695
1978	2.890	+ 175	1.944	— 946
1979	3.224	+ 334	2.303	— 921
1980	3.570	+ 346	2.286	— 1284
1981	3.809	+ 239	2.221	— 1588
1982	3.622	— 187	2.190	— 1432
1983	4.069	+ 447	2.532	— 1537
1984	4.399	+ 330	2.625	— 1774
1985	4.207	— 192	2.964	— 1243

De zaken die in het begin van het jaar in staat zijn om gevonnist te worden, nemen echter gestadig toe: 2.626 in 1980, 4.752 in 1985.

1980	2.628	
1981	2.969	+ 343
1982	3.516	+ 547
1983	3.743	+ 227
1984	4.480	+ 737
1985	4.752	+ 272

Die vaststelling is zorgwekkend. Sedert meer dan vijf jaar immers is het aantal tijdens het jaar gevonniste zaken telkenjare merklijk lager dan het aantal zaken die op het einde van het vorige jaar in staat waren om gevonnist te worden, en die jaarlijkse achteruitgang groeit merklijk aan.

In 1980 bedroeg hij 405; op het einde van 1985 was hij gestegen tot 1.516.

in staat einde jaar	gevonnist in	negatief saldo
1980	2.626	1981 2.221 — 405
1981	2.969	1982 2.190 — 779
1982	3.516	1983 2.532 — 984
1983	3.743	1984 2.625 — 1118
1984	4.480	1985 2.964 — 1516
1985	4.752	1986 — —

De wachtermijnen om een rechtsdag te krijgen zijn nog te lang, doch een verbetering van de toestand is toch merkbaar.

Op de vooravond van de gerechtelijke vakantie in 1985 bedroeg de langste wachttijd 18 tot 23 maanden en de kortste 4,5 tot 7 maanden.

Op 27 augustus 1986 waren die wachttijden:

- voor vier kamers, respectievelijk 17, 15 en 14 maanden,
- voor zes kamers, respectievelijk 10, 9, 8 en 7 maanden

en voor drie kamers, respectievelijk 3, 4 en 5 maanden. De strafzaken volgen de reeds vroeger waargenomen trend naar een verlenging van de termijnen waarin de correctionele kamers van het hof uitspraak kunnen doen.

Vier jaar geleden werd berekend dat volgens het aantal in het vorige jaar gewezen arresten, er zo wat vier maanden werk nodig zouden zijn voor de afwikkeling van de in hoger beroep nog niet gevonniste zaken.

Drie jaar geleden bedroeg die tijd negen maanden. Op het einde van 1984 werd hij op twaalf maanden geraamd.

Er bleven 1.169 zaken te vonnissen op 30 juni 1985, er bleven er 1.324 op 31 augustus 1985.

Op 31 augustus 1986, d.w.z. gisteren bleven er 1.428. Wetende dat 1.468 arresten gewezen werden in 1985 en gelet op de dringende dagstellingen wegens de nakende verjaring of de voorhechtenis van de verdachte, zullen sommige zaken die U in orde van hoger beroep werden toegezonden, niet kunnen worden gevonnist in de loop van dit gerechtelijk jaar.

Andermaal dient erop gewezen te worden hoezeer een geregelde rechtsbedeling in strafzaken wordt gestoord, eerst door de overdreven duur van sommige onderzoeken en dan in eerste aanleg en vervolgens voor het hof van beroep, door de al te lange wachttijd die hun berechting vergt.

Aldus wordt het hof er vaak toe genoopt vooreerst de vraag naar de verjaring van de openbare vordering te beantwoorden om zich pas daarna over de grond van soms belangrijke en ingewikkelde zaken te buigen.

Gelukkig lag het aantal nieuwe zaken niet veel hoger dan in 1984; het bedroeg slechts 1.529 tegenover 1.509 in 1984:

1975	1.284
1976	1.310
1977	1.192
1978	1.244
1979	1.467
1980	1.398
1981	1.291
1982	1.464
1983	1.500
1984	1.509
1985	1.529

De vergelijking van die getallen met dat van het aantal gewezen arresten in die elf jaren kan ons iets leren.

	Arresten	Nieuwe zaken
1975	1.399	1.284
1976	1.225	1.310
1977	1.382	1.192
1978	1.363	1.244
1979	1.557	1.467
1980	1.483	1.398
1981	1.389	1.291
1982	1.416	1.464
1983	1.491	1.500
1984	1.555	1.509
1985	1.468	1.529
	15.728	15.188

Op het eerste gezicht tonen die statistieken aan dat er vrijwel elk jaar meer arresten worden uitgesproken dan er nieuwe zaken worden aangebracht en de oningewijde zou daaruit kunnen concluderen dat een zaak geen andere termijnen hoeft dan die welke nodig zijn voor de dagvaarding en het instuderen van het dossier.

Zo is het natuurlijk niet aangezien niet elk arrest een einde maakt aan de procedure; er zijn immers arresten die gewezen worden op verzet, of alvorens recht te doen, of die uitspraak doen over burgerlijke belangen of verzoeken tot invrijheidstelling.

De verlenging van de gemiddelde termijn die thans verloopt tussen het hoger beroep en het arrest ten gronde, kan ten dele verklaard worden door het groter aantal nieuwe zaken (ongeveer 200 meer in tien jaar) en waarschijnlijk ook ten dele door het feit dat meer procedures nu moeilijker en omvangrijker zijn dan voorheen zodat zij ter rechtzitting meer tijd vergen.

Overigens werd het aantal in 1985 gewezen arresten nog niet noemenswaardig verhoogd door de supplementaire correctionele terechtzittingen die pas na de gerechtelijke vakantie van 1985 konden worden gehouden.

Benevens de arresten van herstel in eer en rechten heeft uw kamer van inbeschuldigingstelling 2.925 arresten uitgesproken in 1985, dit waren er 750 of ongeveer 35% meer dan in 1984. Dat aantal bedroeg immers 2.162 in 1984, 2.101 in 1983 en slechts 1.514, dat is iets meer dan de helft, in 1980.

In 1985 nam het hof van assisen kennis van veertien zaken. Sedert 1 januari 1986 heeft dit gerecht reeds twaalf zaken berecht. De werklast voor het hof van beroep, het parket-generaal en de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel is in dit opzicht aanzienlijk. Dit werd verleden jaar reeds benadrukt.

Wanneer wij de toestand — wat het hof betreft — overschouwen kunnen wij stellen dat een eerste gevolg van de wet van 28 juni 1984 zeer zeker de opmerkelijke verhoging is van het aantal arresten in civiele, fiscale en koophandelszaken.

Sta mij toe de wens uit te spreken dat het aantal arresten in strafzaken een zelfde stijgende lijn zal volgen.

Ik zal U echter mijn bezorgdheid voor de toekomst niet verbergen wanneer ik de middelen bedenk die het parket-generaal te zijner beschikking heeft om gelijke tred te houden met de reeds vastgestelde en nog verhoopde evolutie.

Tegenover een vermeerdering van de formatie van het hof met acht raadsheren, berekend in verhouding tot zijn reële activiteit en noden, staat een forfaitaire toevoeging van één eenheid aan de getalsterkte van het parket-generaal.

Aldus werd niet alleen afgestapt van de traditionele verhouding tussen de formaties van de zetel en van het openbaar ministerie, een verhouding die trouwens nooit principieel ter discussie is gesteld, maar er werd ook en vooral voorbijgegaan aan het opmerkelijk zwaarder takenpakket waarvan de last voortaan op het parket-generaal drukt.

Het is duidelijk dat de werkzaamheden van veertien nieuwe substituten in de parketten van het ressort de taken van leiding en toezicht welke de procureur-generaal zijn opgedragen niet verlichten, ongeacht dan nog de vier substituten, gespecialiseerd in fiscale aangelegenheden, waarvan het ambt werd ingesteld bij de wet van 4 augustus 1986 houdende fiscale bepalingen (art. 110-115) en die zullen worden benoemd in het arrondissement Brussel met bevoegdheid in het gehele rechtsgebied.

Het ligt ook voor de hand dat meer rechters in de rechtbanken van eerste aanleg, meer kamers met één rechter in diezelfde gerechten, meer raadsheren, kamers met één raadshere, in een woord meer terechtzittingen in eerste aanleg en in hoger beroep betekenen dat het parket-generaal zowel in civiele als in strafzaken voor nieuwe taken moet zorgen.

De ene bijkomende substituu-procureur-generaal zal natuurlijk slechts een deel van die taken kunnen volbren-

gen, zodat de verhoogde werklast grotendeels voor rekening komt van een in feite ongewijzigde formatie.

Er wordt wel eens gezegd dat de onvolkomenheden en de duisterheden van de wet een discreet huldebetoon van de wetgever zijn aan de scherpzinnigheid en de vindingrijkheid van de rechter.

Zou men in dezelfde gedachtengang de uiterst karige aanpassing van het kader van het parket-generaal kunnen zien als een stille hulde aan de werkkraft en het plichtsbesef van de magistraten van het openbaar ministerie?

Een aandachtige lezing van de parlementaire documenten en handelingen maakt mij niet mogelijk deze werkhypothese te stellen.

Niettemin zal het parket-generaal geen inspanningen sparen om zolang mogelijk en naar best vermogen de bijkomende werklast te torsen.

Wat echter niet betekent dat de aangehaalde situatie vanzelfsprekend is.

De rechtbanken van eerste aanleg

De werkdruk van de drie rechtbanken van eerste aanleg is niet meer verhoogd door het aantal nieuwe zaken. Bovendien wordt hij thans gedragen door negen nieuwe rechters en veertien nieuwe magistraten van het openbaar ministerie, waarvan de benoeming op de volgende tijdstippen plaatsvond:

- oktober 1984: 2 rechters
- november 1984: 8 substituten
- december 1984: 2 rechters
- september 1985: 5 rechters en 6 substituten.

In 1985 hebben *de burgerlijke kamers* van die rechtbanken kennis gekregen van 27.811 zaken te Brussel, 5.113 te Leuven, 4.893 te Nijvel, d.i. ten opzichte van 1984 respectievelijk 1.744 minder te Brussel, 4 minder te Leuven en 47 meer te Nijvel.

De stijgende trend van de voorbije jaren werd dus omgebogen.

	1976	1982	1983	1984	1985
Brussel	19.509	25.042	28.108	28.555	27.811
Leuven	2.935	4.864	4.894	5.117	5.113
Nijvel	2.596	4.747	4.778	4.846	4.893

De wachttijd voor het bepalen van een rechtsdag voor de burgerlijke kamers is gemiddeld 12 maanden in Brussel, 16 maanden in Leuven en 20 maanden in Nijvel.

Voor die burgerlijke zaken vermeldt de hiervolgende tabel het gezamenlijk aantal eindbeslissingen en vonnissen alvorens recht te doen.

	1981	1982	1983	1984	1985
Brussel	36.498	37.786	38.431	38.443	37.239
Leuven	6.219	6.340	6.809	7.189	7.165
Nijvel	6.032	5.392	5.327	5.738	5.753

De statistieken van de civielrechtelijke vonnissen voor 1985 vertonen nog geen spoor van de vermeerdering van het aantal rechters te Leuven en te Nijvel hoewel er tijdens de laatste drie maanden van 1984 in elke van deze rechtbanken twee bijkwamen.

De volgende tabel vergelijkt de overeenstemmende gegevens van 1984 met het aantal vonnissen dat de correctionele kamers van die drie rechtbanken hebben uitgesproken in 1985.

	1984	1985
Brussel	8.322	7.099
Leuven	2.355	2.536
Nijvel	1.326	1.279

De zaken waarmee die kamers belast werden, zijn zo uiteenlopend van aard dat men bezwaarlijk de redenen van de gevoelige daling van het aantal te Brussel uitgesproken vonnissen kan achterhalen. Allicht is een ervan te vinden in de complexiteit van bepaalde dossiers die te Brussel meer dan elders, lange debatten vereisen.

De vijf nieuwe rechters te Brussel werden weliswaar pas in september 1985 benoemd maar het kan niet worden ontkend dat de vermindering daar zeer opmerkelijk is zowel op strafrechtelijk als op burgerlijk gebied (-1.223).

In de parketten blijft het aantal nieuwe zaken in de laatste tien jaar bestendig stijgen behalve in 1984 te Leuven en in 1985 te Nijvel.

	Brussel	Leuven	Nijvel
1976	125.165	26.163	22.058
1981	158.831	33.015	30.299
1982	172.748	33.920	31.703
1983	175.543	35.404	32.017
1984	177.197	33.817	32.929
1985	184.727	33.923	31.469

In tien jaar tijd, d.w.z. sedert 1976, ligt de stijging te Brussel nagenoeg tussen 125.000 en 185.000, te Leuven tussen 26.000 en 33.000 en te Nijvel tussen 22.000 en 31.000.

Het groot aantal seposities blijft echter verontrustend.

	Brussel		Leuven		Nijvel	
	nieuwe zaken	seposities	nieuwe zaken	seposities	nieuwe zaken	seposities
1982	172.748	139.047	33.920	20.685	31.703	23.232
1983	175.543	144.809	35.404	21.247	32.017	23.607
1984	177.197	148.073	33.817	20.697	32.929	23.336
1985	184.727	147.800	33.923	19.042	31.469	24.022

Ten opzichte van de nieuwe zaken bedroeg het aantal seposities in relatieve cijfers in 1983: 82% te Brussel, 73% te Nijvel, 60% te Leuven.

Zij bleven ongeveer dezelfde in 1984: 83% te Brussel, 71% te Nijvel, 61% te Leuven.

In 1985 bedroegen zij te Brussel 80%, Nijvel 76%, Leuven 56%.

Eenzijds, in de mate waarin het seponeren het gevolg is van de mislukking van het politieel onderzoek, wordt andermaal het probleem van het dalend ophelderingpercentage van de strafzaken gesteld, met de groeiende kloof, in absolute cijfers, tussen geregistreerde normschendingen en strafrechtelijke reacties.

Anderzijds kan de onbevredigende afwikkeling van het gerechtelijk vooronderzoek soms toe te schrijven zijn aan het gebrek aan een adequate beslissing.

Zo kan men stellen dat de sepotcijfers voor Brussel en Nijvel (80% en 76%) zeer hoog, zo al niet veel te hoog zijn vergeleken bij die van Leuven (56%). Redelijkerwijs is het immers niet aan te nemen dat in de arrondissementen Brussel en Nijvel zoveel meer dan in dat van Leuven, feiten zouden worden gepleegd waaraan een billijke rechtsbedeling geen verder gevolg dient te geven.

Dat gevolg hoeft vanzelfsprekend niet noodzakelijk een vervolging voor de correctionele rechtbank te zijn. De wet van 28 juni 1984 tot uitbreiding van het toepassingsveld van het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom, in het gerechtelijk jargon «minnelijke schikking» of «transactie» genaamd, biedt daartoe immers andere mogelijkheden, zelfs voor vrij ernstige misdrijven.

Nu wijzen de statistische gegevens over de toepassing van die wet in het rechtsgebied op discrepanties die in de lijn liggen van de verschillen die bij de sepotstatistieken werden vastgesteld.

1985	Aantal
Brussel	2.166
Leuven	986
Nijvel	24

Hieruit blijkt dat het parket van Nijvel die procedure nauwelijks gebruikt terwijl het parket van Brussel, gelet op de cijfers van Leuven, ze vaker zou kunnen aanwenden. Dat voor de toepassing van die procedure meer administratief personeel dient te worden ingezet dan voor een rechtstreekse dagvaarding of... een sepot is een onbevredigende verklaring voor een beleidsoptie die de kleine en middelgrote criminaliteit in het algemeen aanbelangt.

Deze criminaliteit, waaronder kleine diefstallen, vernielingen en vandalisme begrepen zijn, is een economisch en welzijnsprobleem van de eerste orde geworden, wanneer men de omvang van het verschijnsel en de directe schade die eruit voortvloeit, in acht neemt.

Voor soortgelijke, meer ernstige misdrijven kan de «transactie» een belangrijk instrument zijn, met een eigen karakter, dat een hoger niveau van rechtshandhaving toelaat.

De statistieken betreffende de nieuwe zaken en de uitgesproken vonnissen in de rechtbanken van koophandel, de vredegerichten en de politierechtbanken geven geen aanleiding tot bijzondere bemerkingsen.

Rechtbanken van koophandel

	1983	1984	1985
<i>Brussel</i>			
nieuwe zaken	13.536	13.805	14.122
vonnissen	11.922	11.766	11.591
<i>Leuven</i>			
nieuwe zaken	2.834	2.386	2.148
vonnissen	2.021	2.120	2.397

<i>Nijvel</i>			
nieuwe zaken	1.517	1.408	1.599
vonnissen	988	884	1.189

Er is weinig verschil tussen die drie jaren.

Vredegerichten

	1982	1983	1984	1985
<i>Brussel</i>				
nieuwe zaken	54.416	51.813	52.501	49.620
eindvonnissen	45.821	43.625	42.084	41.544
<i>Leuven</i>				
nieuwe zaken	6.898	5.913	6.671	6.194
eindvonnissen	6.048	5.978	6.142	6.374
<i>Nijvel</i>				
nieuwe zaken	5.392	5.696	5.928	5.190
eindvonnissen	4.924	4.702	5.119	4.437

Die verschillen zijn zonder belang voor onze algemene beschouwingen.

Politierechtbanken

	1982	1983	1984	1985
<i>Brussel</i>				
nieuwe zaken	333.136	279.231	310.304	277.259
vonnissen	23.922	20.616	17.447	20.524
v.s.b.g.	155.894	160.448	173.088	146.566
<i>Leuven</i>				
nieuwe zaken	76.697	68.272	72.749	73.672
vonnissen	2.744	2.238	3.272	3.316
v.s.b.g.	39.318	38.525	45.481	37.967
<i>Nijvel</i>				
nieuwe zaken	69.487	60.156	65.920	54.641
vonnissen	3.038	2.932	3.081	3.093
v.s.b.g.	11.297	16.286	17.801	12.347

Ik zei het U reeds in het begin van dit overzicht: het is nog niet te achterhalen of en in welke mate de rechtsbedeling beïnvloed werd of zal worden door de twee wetten tot

instelling van kamers met één magistraat in eerste aanleg en in hoger beroep die respectievelijk op 1 december 1985 en 1 maart 1986 in werking zijn getreden.

Het lijkt evenwel mogelijk nu reeds aanwijzingen te vinden van vooruitzichten waarvan pas later zal blijken of ze al dan niet bewaarheid worden.

In de eerste plaats dient men zich af te vragen of de «intendancediensten» zullen meekunnen.

Een kamer met drie magistraten kan niet zo maar worden omgevormd in drie kamers met één magistraat. Er blijft nog heel wat in te richten en aan te passen: de parketmagistraten wanneer hun aanwezigheid vereist is; de griffiers in alle geval, de nodige getalsterkte van het griffiepersoneel om de vermeerdering van vonnissen, geschriften en briefwisseling op te vangen, de behuizing van de rechtszalen, kamers en diensten, de aankoop van benodigdheden.

De heer hoofdgriffier van het hof zal beamen dat hij met de huidige samenstelling van zijn griffie niet kan volstaan om in te spelen op nog meer terechtzittingen met één raadsheer waarvan het aantal nu twee per week bedraagt maar die volgens de dienstorder voor 1986-1987, vijfmaal per week zullen worden gehouden.

Het aantal kamers van de rechtbank van eerste aanleg werd verhoogd te Brussel van 41 naar 56 (waarvan 51 met één rechter), te Leuven van 9 naar 14 (waarvan 3 met één rechter) en te Nijvel van 5 naar 7 (waarvan 2 met één rechter).

Wanneer men de eerste drie maanden van 1986 waarin de nieuwe wet van toepassing was, te weten maart, april en mei, vergelijkt met de drie zelfde maanden van 1985, stelt men reeds een voelbare vermeerdering vast in het aantal van de terechtzittingen, van de dagstellingen en van de gezamenlijke civiele en strafrechtelijke vonnissen.

	Terechtzittingen			Dagstellingen			Vonnissen		
	1985	1986	±	1985	1986	±	1985	1986	±
Brussel	948	1.041	9,8%	14.962	16.688	11,5%	6.040	6.260	3,6%
Leuven	115	150	30%	2.106	2.158	2,4%	2.380	1.559	12,9%
Nijvel	136	166	22%	3.476	3.817	9,8%	1.405	1.656	17,8%

De inrichting van de vereiste randstructuren is des te dringender daar volgens de eerste aanwijzingen, de rechtzoekenden en hun raadsliden eerder positief reageren op de nieuwe instellingen.

Dit geldt inzonderheid voor uw hof waar tussen december 1985 en mei 1986 niet minder dan 40% van de nieuwe burgerrechtelijke en koophandelszaken aan kamers met een raadsheer werden toegewezen of waarschijnlijk zullen worden toegewezen.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel gaat duidelijk dezelfde weg op.

Die eerder gunstige gegevens slaan evenwel slechts op de kwantitatieve aspecten van de problematiek.

Sommigen menen reeds te ontwaren dat de nieuwe wetten ook minder positieve uitwerkingen zouden hebben indien zij werden toegepast op bijzonder kiese, ingewikkelde of belangrijke strafzaken.

Senator Henrion en volksvertegenwoordiger Coveliers hebben respectievelijk op 5 maart 1986 en 13 maart 1986 een wetsvoorstel ingediend dat ertoe strekt het nieuw artikel 91 van het Gerechtelijk Wetboek aan te vullen met een

bepaling waarbij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg elke strafzaak kan toedelen aan een kamer met drie rechters. De mogelijkheid om bepaalde zaken die niet in het nieuw artikel 92 van het Gerechtelijk Wetboek opgesomd zijn, rechtstreeks toe te bedelen aan een kamer met drie rechters, ook al vraagt de verdachte het niet, lijkt mij oordeelkundig.

Redenen daartoe kunnen zijn o.m. de bijzondere complexiteit van het dossier of de erg gewichtige feiten.

Vraag nochtans is of de uitwerking van de nieuwe wetten ook op het kwalitatief vlak van die aard zal zijn dat wij het optimisme en de overtuiging van Edmond Picard kunnen onderschrijven toen hij bijna een eeuw geleden, op 27 november 1887, over de alleensprekende rechter verslag deed bij de Fédération des Avocats belges te Luik (*Rapport sur la question du juge unique*, Bruxelles, Imprimerie Fernand Larcier, 1887, o.m. p. 42).

Voor hem was de alleensprekende rechter het eenvoudig doch krachtadig heilmiddel tegen alle kwalen waaraan de justitie toen leed en de achterstand was daarvan niet de minste.

«L'Unité du juge — zo schreef Edmond Picard — est un

moyen admirable pour découvrir en peu de temps la véritable portée d'un individu.

«Un esprit faux et borné peut se cacher longtemps dans une nombreuse compagnie; mais s'il agit seul et sur un théâtre public, son insuffisance sera bientôt démasquée. Les hommes médiocres ou ineptes, toujours prompts à solliciter les places où ils peuvent se mettre à l'abri sous un mérite étranger, auront peur de s'exposer dans une carrière scabreuse où ils seront réduits à leur propre valeur tandis que l'homme intègre et éclairé se sentira plus libre, plus fort et plus heureux quand il n'aura plus à craindre de partager les fautes de ses collègues et de prêter son nom à des jugements que sa conscience désapprouve.»

Bedenkingen waarin, bij nader toezien, wellicht minder opbeurende ondertonen te vinden zijn.

Hoe dan ook, nu de hervorming een voldongen feit is, kunnen wij alleen maar hopen dat zij zowel kwantitatief als kwalitatief positieve resultaten zal opleveren, en daarvoor ijveren.

1 september 1987 zal een geschikte datum zijn om op dit onderwerp terug te komen.

DE VOORLOPIGE HECHTENIS IN DE VERSTEKPROCEDURE

I. Het aanhoudingsbevel bij verstek

1. De wet van 20 april 1874 betreffende de voorlopige hechtenis (verder WVH genoemd) regelt niet expliciet wat genoemd wordt het aanhoudingsbevel bij verstek. De artikelen 8 en 18, waarin sprake is van de in vrijheid gelaten of de in vrijheid gestelde verdachte, bepalen schijnbaar niets met betrekking tot de verdachte die tijdens het onderzoek niet kon worden aangetroffen. Niettemin betwist niemand dat de onderzoeksrechter een bevel tot aanhouding bij verstek kan verlenen. De WVH en de artikelen van hoofdstuk VII van het Wetboek van Strafvordering en meer in het bijzonder art. 109 laten hieromtrent geen twijfel bestaan. De commissie voor de herziening van het Wetboek van Strafvordering had destijds wel degelijk in haar voorstel de mogelijkheid van een aanhoudingsbevel bij verstek opgenomen in art. 1 WVH; uiteindelijk werd dit verwerkt in het nogal dubbelzinnige art. 8¹.

Vanzelfsprekend moet dit aanhoudingsbevel bij verstek, dat wordt verleend wanneer de verdachte niet kan worden aangetroffen en er bijvoorbeeld reeds een onuitgevoerd bevel tot medebrenging bestaat², als een maatregel van voorlopige hechtenis worden aangemerkt.

2. Overeenkomstig art. 7 WVH kan de verdachte, zelfs indien hij niet is aangehouden³, een verzoek tot voorlopige

invrijheidstelling indienen en dit vanaf de beschikking van verwijzing van de raadkamer tot aan het vonnis. Heeft hij geen verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling ingediend, of is zijn verzoek afgewezen en wordt hij bij verstek veroordeeld, dan kunnen zich twee situaties voordoen; ofwel doet de bij verstek veroordeelde verzet binnen de *gewone* termijn (art. 187, eerste lid, Sv.) ofwel doet hij verzet binnen de *buitengewone* termijn van verzet (art. 187, tweede lid, Sv.).

A. Verzet binnen de gewone termijn

3. Door het verzet wordt voorkomen dat het verstekvonnis kracht van gewijsde krijgt en dat de strafuitvoering wordt aangevat⁴.

De bij verstek veroordeelde beklagde kan en zal nochtans op grond van het aanhoudingsbevel bij verstek van de onderzoeksrechter worden aangehouden. De procureur des Konings is ook hier belast met de uitvoering van dit bevel.

4. De aangehoudene kan, vooraleer hij op verzet verschijnt, de voorlopige invrijheidstelling vragen. Gelet op de korte termijn die verloopt tussen het aantekenen van het verzet en het verschijnen op verzet is deze mogelijkheid vrij theoretisch te noemen, tenzij de rechtbank de zaak, zowel wat de grond als wat de ontvankelijkheid van het verzet, uitstelt⁵.

Veelal zal de rechtbank, na het verzet toelaatbaar te hebben verklaard, de behandeling van de grond tot een latere

¹ *Pasin.*, 1874, 136, 141; G. TIMMERMANS, *Etude sur la détention préventive*, 1878, pp. 22-24; C.J. VANHOUDT, *Strafvordering*, 2e druk, I, p. 200; A. VANDEPLAS, noot bij Cass., 24 maart 1981, *R.W.*, 1982-83, 1596.

² J. SIMON, *Strafvordering*, I, pp. 267, 511; G. BELTJENS, *Le code d'instruction criminelle belge*, I, p. 303; C. VAN CAMP, *De onderzoeksrechter*, p. 179.

³ K.I. Antwerpen, 5 mei 1981, *R.W.*, 1983-84, 1288-1289, met noot van A. VANDEPLAS.

⁴ R. HAYOIT DE TERMICOURT, «Étude sur l'opposition aux décisions rendues par les juridictions correctionnelles et les tribunaux de police», *R.D.P.*, 1932, 841; J. SIMON, *o.c.*, p. 448; C.J. VANHOUDT, *o.c.*, p. 156; J. D'HAENENS, *Belgisch strafprocesrecht*, II, p. 76.

⁵ C.J. VANHOUDT, *o.c.*, II, p. 295.

datum verdagen. In dit geval blijft de verdachte aangehouden tot het vonnis wordt uitgesproken, tenzij de rechtbank ondertussen een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling inwilligt. Het ontvankelijk verklaren van het verzet doet immers niet het aanhoudingsbevel van de onderzoeksrechter vervallen.

B. Verzet tijdens de buitengewone termijn

5. Het verstekvonnis heeft nu «voorlopige» kracht van gewijsde verkregen en kan worden uitgevoerd. Het verzet schorst de strafuitvoering niet (art. 187 Sv.).

Het aanhoudingsbevel bij verstek daarentegen moet als vervallen worden beschouwd zodat het geen titel van de vrijheidsberoving kan zijn. De bij verstek veroordeelde kan derhalve alleen worden aangehouden in het kader van de strafuitvoering via een vattingsbevel⁶.

6. Een verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling heeft nu geen zin meer, daar de betrokkene niet ingevolge een maatregel van voorlopige hechtenis aangehouden is, maar krachtens het vonnis. Een dergelijk verzoek zal bij gebrek aan bestaansredenen dan ook als niet ontvankelijk worden verworpen.

Wanneer de rechtbank echter het verzet toelaatbaar verklaart, dan vervalt meteen het verstekvonnis en wordt de veroordeelde bij verstek a.h.w. weer verdachte; hij wordt procedureel, overeenkomstig art. 187, laatste lid, Sv., opnieuw geplaatst in de toestand van vóór het verstekvonnis⁷. De verdachte valt dan opnieuw onder de maatregel van voorlopige hechtenis en kan, zolang de rechtbank zich niet ten gronde heeft uitgesproken, uiteraard een verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling indienen⁸.

II. Onmiddellijke aanhouding bij verstek

7. De onmiddellijke aanhouding kan worden gelast door de rechtbank op vordering van het openbaar ministerie indien de verdachte veroordeeld wordt tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van ten minste zes maanden (art. 21 WVH). Deze hechtenis heeft duidelijk niet hetzelfde doel als de aanhouding in het kader van het gerechtelijk onderzoek, maar is een zuiver repressieve maatregel, omdat hij de gevangenzetting gelast ofschoon er nog geen definitief vonnis is en als dusdanig anticipeert op de strafuitvoering⁹.

Deze kiese maatregel is dan ook gerechtvaardigd indien, zoals de wet het voorschrijft «te vrezen is dat de veroordeelde zich aan de strafuitvoering zou pogen te onttrek-

ken». De vraag rest of het wel aan de rechterlijke macht toekomt de strafuitvoering te verzekeren?

8. De onmiddellijke aanhouding kan zowel op tegenpraak als bij verstek worden uitgesproken¹⁰. Bij een verstekvonnis zal de rechtbank begrijpelijkerwijze tamelijk «vlug» overtuigd zijn dat de veroordeelde zich zal pogen te onttrekken aan de strafuitvoering daar hij reeds afwezig was bij de behandeling van zijn zaak. Dit mag evenwel niet de enige reden zijn om de onmiddellijke aanhouding te gelasten aangezien enerzijds niet altijd de reden van de afwezigheid bekend is en anderzijds de verdachte het *recht* heeft verstek te laten gaan.

9. Over het juridisch karakter van de onmiddellijke aanhouding, al of niet bij verstek, laat het Hof van Cassatie niet de minste twijfel bestaan. Het Hof stelt voorop dat de onmiddellijke aanhouding is: «une mesure préventive, assimilable au mandat d'arrêt ... n'a pas le caractère d'un acte d'exécution de la peine...»¹¹. Heeft de wetgever niet duidelijk en bewust de onmiddellijke aanhouding geregeld in de wet op de *voorlopige* hechtenis en kan er van strafuitvoering sprake zijn zolang een beroep kan worden gedaan op de gewone rechtsmiddelen?

10. Het «voorlopig» karakter van de onmiddellijke aanhouding brengt mee dat deze titel tot gevangenzetting vervalt zodra het verstekvonnis uitvoerbaar wordt, m.a.w. zodra de gewone termijn van verzet verstreken is. De aangehouden verdachte, veroordeeld bij verstek, kan dan ook verzoeken om voorlopig in vrijheid te worden gesteld op voorwaarde dat hij regelmatig verzet doet binnen de gewone termijn van verzet. De hierboven (nr. 3 en 4) vermelde opmerkingen zijn derhalve ook hier van toepassing, zolang de rechtbank niet heeft beslist over de toelaatbaarheid van het verzet.

Wordt echter verzet gedaan gedurende de buitengewone termijn dan vervalt de onmiddellijke aanhouding en kan de veroordeelde bij verstek alleen aangehouden worden als gevolg van de strafuitvoering¹². Hier heeft dan ook een verzoekschrift tot voorlopige invrijheidstelling geen bestaansredenen.

11. Verschijnt de bij verstek veroordeelde aangehouden persoon op verzet en verklaart de rechtbank het verzet toelaatbaar met verdaging van de behandeling ten gronde, dan moet hij onmiddellijk in vrijheid worden gesteld. Door het verzet ontvankelijk te verklaren, vervalt het verstekvonnis met inbegrip van de onmiddellijke aanhouding.

Ingeval verzet werd gedaan binnen de gewone termijn van verzet, dan was de onmiddellijke aanhouding de titel van de hechtenis. Werd het verzet aangetekend tijdens de buitengewone termijn, dan kan de onmiddellijke aanhouding, een maatregel van voorlopige hechtenis zijnde, niet uitgevoerd worden en kan alleen het vattingsbevel ter uitvoering van het verstekvonnis de titel van de vrijheidsberoving zijn. Maar aangezien het verzet toelaatbaar is ver-

⁶ R. HAYOIT DE TERMICOURT, o.c., pp. 737, 841; Cass., 8 juni 1971, *Pas.*, 1971, I, 954.

⁷ *Pasin.*, 1908, 157, rede van de minister van Justitie RENKIN in de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

⁸ A. BRAAS, *Précis de procédure pénale*, I, p. 646, met rechtpraak; J. D'HAENENS, o.c., II, p. 81; C.J. VANHOUDT, o.c., III, p. 293.

⁹ E. JANSSENS, «Le mandement d'arrestation immédiate», *R.D.P.*, 1952, 705, waar de auteur zegt dat de onmiddellijke aanhouding geen «mesure prise à raison du caractère de périculosité» is; R. VAN CAMP, «Onmiddellijke aanhouding», in *Strafrecht en strafvordering, commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, p. 3.

¹⁰ E. JANSSENS, o.c., 686.

¹¹ Cass., 25 februari 1929, *Pas.*, 1929, I, 103; Cass., 22 september 1930, *Pas.*, 1930, I, 308; zie ook G. SCHUIND, *Traité pratique de droit criminel*, 4e druk, II, p. 464.

¹² K.I. Antwerpen, 24 februari 1978, *R.W.*, 1978-79, 2432; Rk. Antwerpen, inzake D.A., 16 april 1980, niet uitg.; zie ook J. D'HAENENS, o.c., II, p. 83; Cass., 8 juni 1971, *Pas.*, 1971, I, 954.

klaard, vervalt het verstekvonnis dat in uitvoering was, en zal ook hier de invrijheidstelling moeten gebeuren.

12. Spreekt de rechtbank zich uit zowel omtrent de toelaatbaarheid van het verzet als over de grond van de zaak en wordt een effectieve gevangenisstraf opgelegd van ten minste zes maanden, dan kan opnieuw de onmiddellijke aanhouding worden gelast.

Op te merken is dat de rechtbank met eenparigheid van stemmen eveneens de onmiddellijke aanhouding kan handhaven ingeval het verstekvonnis de effectieve straf van ten minste zes maanden, bepaald in het verstekvonnis, vermindert (art. 21, laatste lid, WVH). Hier rijst de vraag of deze handhaving niet in strijd is met het beginsel van de «reformatio in peius»¹³ vooral dan rekening houdend met het beginsel «faire défaut est un corrolaire du droit de défense»¹⁴. Is de handhaving van de aanhouding geen omstandigheid die de toestand van de veroordeelde verzwart¹⁵? In ieder geval heeft het Hof van Cassatie wat de onmiddellijke aanhouding betreft dit niet gezien als verzwarend voor de veroordeelde, zodat de onmiddellijke aanhouding ook voor het eerst in hoger beroep kan worden gelast¹⁶.

III. Het samengaan van het aanhoudingsbevel bij verstek en de onmiddellijke aanhouding bij verstek

13. Het gebeurt dat de rechtbank de onmiddellijke aanhouding bij verstek gelast zelfs wanneer een aanhoudingsbevel bij verstek is verleend door de onderzoeksrechter.

Aldus kan de bij verstek veroordeelde worden aangehouden, zolang het verstekvonnis geen uitvoerbare kracht heeft, op grond van het aanhoudingsbevel bij verstek en de onmiddellijke aanhouding gelast in het verstekvonnis. Zodra echter de gewone termijn van verzet is verstreken vervallen beide maatregelen van voorlopige hechtenis.

Ook hier kunnen zich twee situaties voordoen naargelang het verzet wordt gedaan in de gewone of buitengewone termijn.

¹³ A. BRAAS, *o.c.*, p. 647; zie ook E. BOUTMANS, *Voorlopige hechtenis*, p. 230.

¹⁴ F. SIMON, «Les tribunaux correctionnels», in *Novelles, Procédure pénale*, I, pp. 140, 148; A. VANDEPLAS, «Verzet in strafzaken», *R.W.*, 1972-73, 1793, nrs. 1, 14, 17.

¹⁵ R. HAYOIT DE TERMICOURT, *o.c.*, 859, 860.

¹⁶ Cass., 23 september 1940, *Pas.*, 1940, I, 223, in tegenstelling tot Cass., 14 maart 1932, *Pas.*, 1932, I, 110; Cass., 26 februari 1934, *Pas.*, 1934, I, 177; zie ook Corr. Brussel, 9 februari 1953, *R.D.P.*, 1952-53, 812-814, met noot van E. JANSSENS; R. VAN CAMP, *o.c.*, p. 12.

14. *Verzet tijdens de gewone termijn.* Voordat de rechtbank over de toelaatbaarheid van dit verzet heeft geoordeeld, bestaat de mogelijkheid om een verzoekschrift tegen beide maatregelen in te dienen om voorlopig in vrijheid te worden gesteld. Zo geen verzoek werd ingediend of zo dit verzoek werd afgewezen en de rechtbank het verzet toelaatbaar verklaart doch de behandeling uitstelt wat de grond van de zaak betreft, vervalt samen met het verstekvonnis ook de onmiddellijke aanhouding. Toch zal de verdachte aangehouden blijven op grond van het aanhoudingsbevel bij verstek. Hij kan vanzelfsprekend hiertegen een verzoekschrift om voorlopig in vrijheid gesteld te worden indienen tot op het ogenblik dat de rechtbank over de grond van de zaak uitspreekt¹⁷.

15. *Verzet tijdens de buitengewone termijn.* Aangezien geen maatregelen van voorlopige hechtenis meer bestaan kan uiteraard niet om voorlopige invrijheidstelling worden verzocht. Zo er een aanhouding is geschied, kan dit uitsluitend zijn ter uitvoering van de straf opgelegd in het verstekvonnis¹⁸. De aangehouden blijft in hechtenis totdat het verzet op zijn ontvankelijkheid wordt getoetst.

Wordt het verzet toelaatbaar verklaard, dan komt de verdachte weer in de procedurele toestand van vóór het verstekvonnis: het aanhoudingsbevel bij verstek van de onderzoeksrechter «herleeft» en de verdachte wordt aangehouden op grond van dit bevel. Alsdan kan de verdachte, tot het vonnis op verzet is gewezen, zijn voorlopige invrijheidstelling vragen.

IV. Besluit

16. De gevolgen van de voorlopige maatregelen bij verstek blijven niet zo «voorlopig» te zijn als op het eerste gezicht werd gedacht. Omzichtigheid bij het vorderen en beslissen in deze kiese materie schijnt nog meer geboden dan in de procedure op tegenspraak opdat het specifieke doel dat de gemeenschap voor elk van de vrijheidsberoven de maatregelen duidelijk vooropstelde, wordt bereikt.

Guy VAN CRAEN

¹⁷ Dienen ter zake geen twee verzoekschriften neergelegd te worden, één m.b.t. het aanhoudingsbevel bij verstek en één in verband met de onmiddellijke aanhouding? De rechtbank zou een van beide verzoeken kunnen inwilligen en het ander verwerpen. Er is toch een fundamenteel verschil in de aard en het doel van beide maatregelen. Dienaangaande werd geen rechtspraak gevonden.

¹⁸ Luik, 17 november 1983, *J.L.*, 1984, 125; zie ook voetnoot 13.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 15 MAART 1985

Voorzitter-rapporteur: de h. Janssens

Advocaat-generaal: de h. Declercq

Advocaten: mrs. De Gryse en Van Ommeslaghe

Handelshuur — Driejaarlijkse herziening van de huurprijs — Nieuwe omstandigheden — Onvoorzienbare ontwikkeling van de huurprijzen van naburige eigendommen.

Art. 6 van de Handelshuurwet wordt niet geschonden door het enkele feit dat de rechter aanneemt dat de onvoorzienbare ontwikkeling van de huurprijzen van de naburige

eigendommen zoals zij zich ten deze heeft voorgedaan, op zichzelf als een nieuwe omstandigheid in de zin van deze bepaling moet worden beschouwd, zonder dat de rechter bovendien andere omstandigheden aanwijst waardoor die ontwikkeling is ontstaan.

L. t/ Van B. en B.

Gelet op het bestreden vonnis, op 26 september 1983 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge,

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 6 van de wet van 30 april 1951 betreffende de handelshuurovereenkomsten en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis de door de verweerders ingestelde vordering tot verhoging van de huurprijs gedeeltelijk gegrond verklaart op grond dat «rekening houdend met de gegevens van het verslag, waaruit de evolutie van de huurprijzen van de naburige eigendommen voldoende is gebleken, besloten moet worden dat de evolutie van deze naburige huurprijzen ter zake wel degelijk kan worden aangemerkt als een nieuwe omstandigheid die de door de deskundige voorgestelde huurprijs van 8.500 frank rechtvaardigen», na te hebben vastgesteld dat «de deskundige de evolutie van de huurprijzen tussen 1968 en 1974 heeft nagegaan en dat zijn eerste twee vergelijkingspunten wezen op een evolutie van niet minder dan 65 pct. en vervolgens op een evolutie van 36 pct.»; en doordat de rechtbank aldus de normale evolutie van de naburige huurprijzen in de periode 1968-1974 op zichzelf ziet als een nieuwe omstandigheid in de zin van artikel 6 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten,

terwijl, eerste onderdeel, het begrip «nieuwe omstandigheden» in de zin van artikel 6 van de wet van 30 april 1951 betreffende de handelshuurovereenkomsten dient te worden beperkt tot die omstandigheden die niet in aanmerking konden worden genomen en derhalve niet voorzienbaar waren op het ogenblik van de vaststelling van de huurprijs bij het sluiten van de huurovereenkomst of bij de laatste herziening van de huurprijs; de normale evolutie van de huurprijzen van de naburige panden zoals deze blijkt uit het door het bestreden vonnis bijgevalen deskundigenverslag en die het bestreden vonnis ziet als een nieuwe omstandigheid welke de verhoging van de huurprijs wettigt zonder dat deze evolutie, ten deze een verhoging, te wijten is aan een of andere bijzondere omstandigheid die onvoorzienbaar was op het ogenblik van de laatste herziening van de huurprijs op 1 december 1968, geen nieuwe omstandigheid is die een herziening van de huurprijs wettigt nu deze normale evolutie van de naburige huurprijzen een omstandigheid is die voorzienbaar was en derhalve in aanmerking kon worden genomen bij het vaststellen van de huurprijs op het ogenblik van de laatste huurprijsherziening; zodat het bestreden vonnis in zoverre het «de evolutie van de naburige huurprijzen» zoals gebleken uit het deskundigenverslag zonder aanduiding van onvoorziene omstandigheden als oorzaak van deze evolutie, ziet als een nieuwe omstandigheid die een verhoging van de huurprijs wettigt, schending inhoudt van artikel 6 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten en meer bepaald van het daarin voorkomend wettelijk begrip «nieuwe omstandigheden»;

tweede onderdeel, het bestreden vonnis noch door bovenstaande overweging noch door enige andere overweging een antwoord inhoudt op het door eiser in zijn conclusie in hoger beroep opgeworpen middel dat de deskundige geen enkele nieuwe omstandigheid in aanmerking heeft genomen om tot een hogere huurprijs te besluiten en dat de evolutie van de huurprijzen gedurende de periode 1968-1974 bij de drie door hem in aanmerking genomen vergelijkingspunten geenszins een nieuwe omstandigheid is aangezien deze door de partijen kon worden voorzien, zodat het bestreden vonnis in zoverre het voormeld middel onbeantwoord laat, niet regelmatig gemotiveerd is en derhalve schending inhoudt van artikel 97 van de Grondwet;

(...)

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat eiser in zijn conclusie in hoger beroep deed gelden dat de ontwikkeling van de huurprijzen van de naburige eigendommen tussen 1968 en 1974, waarop de deskundige zijn besluit doet steunen, niet kan worden beschouwd als een nieuwe omstandigheid in de zin van artikel 6 van de Handelshuurwet, omdat zij door de partijen bij het sluiten van de overeenkomst of bij de laatste herziening kon worden voorzien;

Dat hij evenwel het beweerde voorzienbare karakter van bedoelde ontwikkeling niet nader toelichtte noch staaft;

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt dat, volgens de deskundige, wiens vaststellingen en besluit het bijvalt, de vergelijkingspunten ten deze wijzen, allereerst op een groei met niet minder dan 65 pct., en vervolgens op een groei met 36 percent; dat het op grond hiervan beslist dat de ontwikkeling van de huurprijzen van de naburige eigendommen ter zake wel degelijk kan worden beschouwd als een nieuwe omstandigheid, die een herziening van de huurprijs van het door eiser in huur genomen onroerend goed rechtvaardigt; dat het aldus impliciet maar zeker aanneemt dat in het concrete geval die groei zo belangrijk was dat zij bij het sluiten van de overeenkomst of bij de laatste herziening niet kon worden voorzien;

Overwegende dat het vonnis, door aldus de loutere bewering van eiser betreffende het voorzienbare karakter van die ontwikkeling te verwerpen, eisers conclusie beantwoordt;

Dat het onderdeel feitelijke grondslag mist;

(...)

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het bestreden vonnis, door erop te wijzen dat de groei van de huurprijzen van de naburige eigendommen niet minder dan 65 pct. en 36 pct. bedroeg, impliciet maar zeker te kennen geeft dat het ten deze niet gaat om een normale ontwikkeling, die bij het sluiten van de overeenkomst of bij de laatste herziening voorzienbaar was maar, zoals reeds blijkt uit het antwoord op het tweede onderdeel, om een zo belangrijke groei dat hij niet kon worden voorzien;

Dat het onderdeel dat, in zoverre het aanvoert dat het vonnis, als nieuwe omstandigheid, een normale ontwikkeling van de huurprijzen in aanmerking neemt, feitelijke grondslag mist;

Overwegende dat, voor het overige, het vonnis genoemd

artikel 6 niet schendt door het enkele feit dat het aanneemt dat de onvoorzienbare ontwikkeling van de huurprijzen van de naburige eigendommen zoals zij zich ten deze heeft voorgedaan, op zich zelf als een nieuwe omstandigheid in de zin van artikel 6 van de Handelshuurwet moet worden beschouwd, zonder dat het bovendien andere omstandigheden aanwijst waardoor die ontwikkeling is ontstaan;

Dat het onderdeel in zoverre faalt naar recht;
(...)

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 7 JANUARI 1986

Voorzitter: de h. Boon

Raadsheer-rapporteur: de h. Holsters

Advocaat-generaal: de h. Declercq

Advocaat: mr. Landuyt

Hof van assisen — 1. Voorlezing van stukken — Verklaring van een getuige — 2. Vrijstelling van gezworenen.

1. Behoudens wat de stukken betreft die volgens de wet niet aan de jury mogen worden overhandigd, verzet geen enkele wetsbepaling of rechtsbeginsel zich tegen de voorlezing van stukken op de terechtzitting door de voorzitter van het hof van assisen.

Bij die voorlezing heeft de voorzitter niet de verplichting erop te wijzen dat de voorgelezen verklaringen niet onder eed zijn afgelegd.

2. Tegen een arrest dat uitspraak doet over de vrijstelling van opgeroepen gezworenen, kan geen cassatieberoep worden ingesteld.

H.

Gelet op het bestreden arrest, op 25 oktober 1985 door het Hof van Assisen van de provincie West-Vlaanderen gegeven;

(...)

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 317, 341, 377 en andere van het Wetboek van Strafvordering, en uit de miskenning van het beginsel van de mondelinge rechtspleging voor het hof van assisen,

doordat de voorzitter zonder enig uitgedrukt voorbehoud luidop lezing gaf van de inhoud van de processen-verbaal houdende de verklaringen tijdens het gerechtelijk onderzoek van de overleden getuige P.; dit zo opgenomen werd in het proces-verbaal van terechtzitting, op de achtentwintigste bladzijde; de voorzitter noch gepreciseerd noch gewaarschuwd heeft of deze al dan niet onder eed werd afgelegd; deze voorlezing formeel geschiedde als vervanging en op het tijdstip bedoeld voor de mondelinge getuigenis onder eed van de overleden P.,

terwijl de behandeling van de zaak voor het hof van assisen essentieel en integraal mondeling is; dit fundamenteel principe onder andere neergelegd is in de artikelen 317 en 341 van het Wetboek van Strafvordering; artikel 477 van het Wetboek van Strafvordering de enige wettelijke uitzondering hierop is; de vermeende vraag of toestemming dan ook niet de nietigheid ten gevolge van deze overtreding van de wet kan opheffen; de discretionaire macht van de voor-

zitter hem niet de bevoegdheid verleent de wet te overtreden; noch artikel 317 noch artikel 341 van hetzelfde Wetboek van Strafvordering een onderscheid maakt tussen verklaring onder eed en verklaring niet onder eed zoals bepaalde rechtsleer meent te mogen afleiden uit bepaalde arresten van het Hof van Cassatie; mocht deze rechtsleer dan toch correct zijn, dan toch zeker door de voorzitter op dit onderscheid diende te worden gewezen alvorens voorlezing te doen; immers, zonder deze voorafgaande verwittiging door bepaalde juryleden aan deze voorlezing een zelfde waarde als aan een getuigenis onder eed kon worden gegeven; deze voorlezing immers geschiedde tussen twee andere getuigenissen als uitdrukkelijke vervanging van de chronologisch voorziene getuigenis van P., die overleden was; dit alles voldoende blijkt uit het proces-verbaal van de terechtzitting van 24 oktober 1985; hiermee ten onrechte gepoogd werd om de in het eerste middel beschreven schending van het recht van verdediging te verhelpen; deze lezing op de chronologische plaats en in de plaats van de voorziene mondelinge getuigenis, zonder enige waarschuwing nopens de al dan niet voorziene eed, een uitdrukkelijke overtreding is van de artikelen 317 en 341 van het Wetboek van Strafvordering, van het principe van de mondelinge rechtspleging en van het recht van verdediging;

Overwegende dat, behoudens wat de stukken betreft die volgens de wet niet aan de jury overhandigd mogen worden, geen enkele wetsbepaling of rechtsbeginsel zich verzet tegen de voorlezing van stukken op de terechtzitting door de voorzitter van het hof van assisen;

Dat de voorzitter bij die toegelaten voorlezing niet de verplichting heeft erop te wijzen dat de voorgelezen verklaringen niet onder eed zijn afgelegd;

Dat het middel faalt naar recht;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 242, 243, 247 van het Gerechtelijk Wetboek en 6 van het Verdrag van Rome tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden,

doordat de procureur-generaal het recht verleend werd de vrijstelling van bepaalde opgeroepen gezworenen te vorderen; het arrest van 21 oktober 1985 uitdrukkelijk vermeldt dat tot vrijstelling van bepaalde opgeroepen gezworenen beslist werd op grond van de vordering van de procureur-generaal; niet vermeld werd wat deze vordering inhield, noch of deze vordering uitsluitend betrekking had op de redenen vermeld in artikel 127 van het Gerechtelijk Wetboek, noch of deze vordering het gevolg was van de verzoeken zoals bepaald in artikel 243, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek,

terwijl geen enkele wettekst een dergelijk vorderingsrecht toekent aan de procureur-generaal; het wrakingsrecht intendeel steunt op de gelijkheid tussen openbaar ministerie en verdachte; zeker het vorderen betreffende de verzoeken tot vrijstelling een bijkomend wrakingsrecht voor de procureur-generaal betekent:

Overwegende dat het middel gericht is tegen het arrest van 21 oktober 1985, dat uitspraak doet over de vrijstelling van opgeroepen gezworenen, waartegen geen voorziening in cassatie kan worden ingesteld;

Dat het middel mitsdien niet ontvankelijk is;

(...)

NOOT—Over de rechtspleging in assisenzaken

1. Artikel 243 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat het hof van assisen uitspraak doet over de vragen om vrijstelling van de opgeroepen werkende en toegevoegde gezwoeren. Het hof ontslaat ook ambtshalve de in art. 243, eerste lid, Ger. W. bedoelde personen.

De procureur-generaal vordert zowel betreffende het ontslag als de vrijstelling van de gezwoeren (Ch. Nougui-er, *La cour d'assises*, II, nr. 1265; *R.P.D.B.*, tw. «Cour d'assises», nr. 395; S. Sasserath, *La cour d'assises*, nr. 436). Het vorderingsrecht van de procureur-generaal steunt op de artikelen 138, 140, 143 en 149 van het Gerechtelijk Wetboek.

2. De arresten van het hof van assisen waarbij een gezwoerene ontslagen of vrijgesteld wordt zijn louter administratieve beslissingen waarbij de beschuldigde niet het recht heeft om tussen te komen en waartegen hij geen cassatie-middelen kan aanvoeren (Cass., 2 februari 1976, *A.C.*, 1976, 646; Cass., 21 februari 1979, *Pas.*, 1979, I, 750; F. Hélie, *Traité de l'instruction criminelle*, éd. belge, III, nr. 4677; S. Sasserath, *o.c.*, nr. 437; R. Declercq, *De rechtspleging voor het hof van assisen*, 5e druk, p. 75).

3. Verklaringen van getuigen afgelegd onder eed voor de onderzoeksrechter en door hem opgetekend in een proces-verbaal mogen niet worden voorgelezen voor het hof van assisen en de voorzitter mag dit verbod niet overtreden, zelfs al zou hij een beroep doen op zijn discretionaire macht (Cass., 17 augustus 1979, *Pas.*, 1979, I, 1309).

Het zijn dezelfde processtukken die achteraf uit het strafdossier moeten worden verwijderd voordat het aan de gezwoeren wordt overhandigd overeenkomstig artikel 341 van het Wetboek van Strafvordering (Cass., 21 mei 1962, *Pas.*, 1962, I, 1074).

4. Behoudens die processen-verbaal, mogen alle andere stukken door de voorzitter van het hof van assisen, of eventueel door de griffier, worden voorgelezen. Dit geldt zowel voor de processen-verbaal opgesteld door politie of rijkswacht als voor die opgesteld door de onderzoeksrechter betreffende verhoren buiten eed afgenomen (Cass., 17 maart 1975, *Pas.*, 1975, I, 718; R. Declercq, *o.c.*, p. 70).

5. Een cassatiearrest heeft eertijds aangenomen dat de schriftelijke verklaring van een buitenlandse getuige, opgetekend ingevolge een rogatoire commissie, niet mag worden voorgelezen (Cass., 8 november 1848, *Pas.*, 1848, I, 491).

Hier dient een onderscheid te worden gemaakt. Indien de verklaring onder eed voor een buitenlandse rechter is afgelegd, dan gelden dezelfde beperkingen als voor de verklaringen onder eed afgelegd voor een Belgische onderzoeksrechter en mag geen lezing worden gegeven van deze stukken. Indien het echter gaat om verklaringen buiten eed afgelegd, dan geldt het proces-verbaal slechts als inlichting en bestaat er geen bezwaar dat het stuk wordt voorgelezen (*anders*: S. Sasserath, *o.c.*, nr. 628; R. Declercq, *o.c.*, p. 72).

6. De rechtspraak heeft een heel systeem uitgewerkt inzake voorlezing van stukken, waarbij weliswaar een beroep wordt gedaan op de artikelen 317 en 341 van het Wetboek van Strafvordering, maar dat veeleer steunt op theoretische beschouwingen dan op wettelijke bepalingen. Op grond van dezelfde wetsartikelen, maar ingevolge een andere argumentatie, was de Franse cassatierechtspraak en doctrine

trouwens tot een volstrekt tegengestelde interpretatie gekomen.

Men kan zich afvragen of het onderscheid dat de Belgische rechtspraak maakt tussen een onder eed afgenomen verhoor van getuigen door de onderzoeksrechter en een verklaring afgelegd voor een opsporingsambtenaar niet artificieel is. Het verschil in bewijswaarde lijkt ons subtiel; gelden alle verklaringen trouwens niet als loutere inlichtingen?

7. Beantwoordt de juridische constructie, waarvan het vernuftig karakter niet mag worden onderkend, nog wel aan de werkelijkheid zoals deze anno 1986 voor een hof van assisen wordt ervaren? Is het aanbevelingswaardig de voorlezing van het proces-verbaal opgesteld door de onderzoeksrechter te vervangen door het verhoor van deze magistraat?

Het Strafwetboek van 3 brumaire jaar IV verbood op straffe van nietigheid elke voorlezing van verklaringen (artt. 238, 365 en 380), maar onder voorwendsel van de uitoefening van de discretionaire macht van de voorzitter mogen thans bijna alle stukken worden voorgelezen.

De huidige beperkingen behoren dan ook tot de fossielen van de strafvordering, maar er zijn wellicht nog heel wat bodemverschuivingen en grondverzakkingen nodig om uit het juridisch paleozoïcum te geraken!

A. Vandeplass

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 31 JANUARI 1986

Voorzitter-rapporteur: de h. Janssens

Procureur-generaal: de h. Krings

Advocaat: mr. Gheysens

Inkomstenbelastingen — Aanslagprocedure — Ontheffing — 1. Dubbele belasting — Aanvang van de termijn om ontheffing te verlenen — 2. Moratoire interest.

1. Wanneer de dubbele belasting haar oorsprong vindt in het feit dat een en dezelfde winst belast is in twee verschillende aanslagjaren, kan de belasting die bepalend is voor de begindatum van de termijn van art. 277 W.I.B., slechts de belasting zijn die de toestand van dubbele belasting doet ontstaan.

2. Wanneer een ontlasting wordt verleend krachtens art. 277, § 1, W.I.B., kan krachtens art. 309, 3°, geen interest worden toegekend.

Belgische Staat t/ H.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 september 1983 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 277 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, doordat het arrest beslist dat uit de tekst van artikel 277, § 1, 1°, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen moet worden afgeleid dat, in geval van dubbele belasting, de belasting die bepalend is inzake de begindatum van de termijn van drie jaar bedoeld in voormelde wettekst, steeds

de belasting is die de dubbele belasting doet ontstaan, dit wil zeggen de laatst gevestigde belasting,

terwijl de termijn van drie jaar vermeld in artikel 277, § 1, 1° van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen moet worden berekend in functie van het jaar van vestiging van de aanslag die effectief de overbelasting omvat, onverschillig of deze aanslag de eerst- of laatstgevestigde aanslag is, derwijze dat voormelde wetsbepaling niet toelaat de overbelasting te herstellen die begrepen is in een foutieve aanslag gevestigd voor 1 januari van het tweede jaar voorafgaand aan het jaar van de vaststelling of van de bekendmaking van de overbelasting :

Overwegende dat uit het arrest blijkt dat ten deze, nadat reeds andere, nu niet meer besproken aanslagen werden verbeterd, er nog dubbele belasting bestond tussen enerzijds de op 20 december 1978 gevestigde aanslag nr. 830.442, ten onrechte verbonden aan het aanslagjaar 1976, en anderzijds de op 30 maart 1981 gevestigde aanslag nr. 125.565, terecht verbonden aan het aanslagjaar 1975 ;

Overwegende dat wanneer de dubbele belasting haar oorsprong vindt in het feit dat een en dezelfde winst belast is in twee verschillende aanslagjaren, de belasting die bepalend is voor de begindatum van de termijn van drie jaar bedoeld in artikel 277, slechts de belasting kan zijn die de toestand van dubbele belasting doet ontstaan ;

Overwegende dat de vraag welke aanslag de dubbele belasting doet ontstaan, niets te maken heeft met de vraag welke van de twee aanslagen «foutief» werd gevestigd, dit wil zeggen in dit geval, werd verbonden aan een verkeerd aanslagjaar ;

Dat het middel faalt naar recht ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 278 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, *doordat* het arrest beslist dat het hof van beroep onbevoegd is om een bij directoriale beslissing verleende ontheffing teniet te doen, ervan uitgaande dat de gewestelijke directeur der directe belastingen een ten onrechte verleende ontheffing kan annuleren door zijn aanvankelijke beslissing te herroepen, en uit deze overwegingen afleidt dat de ten onrechte gevestigde aanslag moet worden ontheven in de mate dat deze het voorheen dubbel belaste inkomen treft, ondanks het feit dat reeds een ontlasting werd verleend bij directoriale beslissing,

terwijl, in het kader van een betwisting omtrent de toepassing van artikel 277, § 1, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, inzonderheid inzake dubbele belasting, het hof van beroep de gevolgen van de dubbele belasting moet bepalen, derhalve het bedrag van de overbelasting moet aanduiden en sanctioneren binnen de perken van zijn bevoegdheid, zodat het slechts de als onjuist beoordeelde directoriale beslissing kan verbeteren door de ontheffing te bevelen van de alsdan nog werkelijk bestaande overbelasting :

Overwegende dat de beslissing, waarover het arrest handelt, die is van 3 juni 1981, waarbij de directeur de laatst overblijvende dubbele belasting wilde wegwerken, namelijk die van de aanslag nr. 125.565, aanslagjaar 1975, enerzijds,

en de aanslag 830.442, aanslagjaar 1976, anderzijds ; dat bedoelde beslissing zonder meer vermeldt : ambtshalve ontheffing van 326.837 frank, dit is de aanslag nr. 125.565, aanslagjaar 1975, met toepassing van artikel 277, § 1, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, wegens dubbele belasting met de definitief geworden regularisatie van de fiscale toestand over het aanslagjaar 1976 ;

Overwegende dat het arrest beslist dat de aanslag nr. 830.442, aanslagjaar 1976, de aanslag is die moet worden ontlast ; dat het arrest vervolgens oordeelt dat het hof van beroep 1° geen ontlasting kan tenietdoen, wat doelt op de ontlaste aanslag van het aanslagjaar 1975, en 2° evenmin effectief ontlasting kan verlenen, waarmee bedoeld wordt de volledige ontlasting van de aanslag voor het aanslagjaar 1976 ;

Overwegende dat de voorziening van de minister van Financiën gericht is tegen deze laatste beslissingen ; dat volgens eiser, het arrest het bedrag van de overbelasting moet aanduiden en sanctioneren binnen de perken van zijn bevoegdheid ; dat eiser hier echter aan toevoegt dat die taak van het hof van beroep inhoudt dat het de onjuist beoordeelde beslissing van de directeur kan verbeteren door de ontheffing te bevelen van de alsdan nog werkelijk bestaande overbelasting ;

Overwegende dat het arrest, in zijn beschikkende gedeelte, zegt : «Beveelt de herberekening van de aanslag over het aanslagjaar 1976, Watou artikel 830.442, overeenkomstig de hierboven gegeven richtlijnen» ; dat deze richtlijnen in werkelijkheid echte beslissingen zijn over de beide resterende aanslagen over 1975 en 1976, met name het behoud van de aanslag betreffende het jaar 1975, en de volledige ontheffing van de aanslag betreffende 1976 in de mate dat hij op meerwaarden slaat ;

Dat het arrest aldus doet wat het volgens het middel moest doen ; dat het middel derhalve bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 309 van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen, *doordat* in het beschikkende gedeelte van het arrest moratoire interest wordt toegekend op het bedrag van de met toepassing van artikel 277, §§ 1 en 2, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen bevolen ontheffing,

terwijl artikel 309, eerste lid, 3°, van het Wetboek van de inkomstenbelastingen voorschrijft dat geen interest wordt toegekend bij terugbetaling van de overbelastingen als bedoeld in art 277, §§1 en 2, van voormeld wetboek die na het verstrijken van de termijn van bezwaar en beroep van ambtswege geschiedt ; bedoelde termijnen van bezwaar en beroep die zijn welke bestaan ten aanzien van de te ontheffen aanslag ; voormelde termijnen inzake de op 20 december 1978, onder artikelnummer 830.442, gevestigde aanslag op het ogenblik van de vaststelling van de overbelasting voortvloeiend uit de dubbele belasting verstreken waren :

Overwegende dat het enkel krachtens artikel 277, § 1, is dat aan verweerder ontlasting werd verleend voor het aanslagjaar 1976 ; dat in zulk geval, krachtens artikel 309, 3°, geen interest wordt toegekend ;

Dat het middel gegrond is ;

(...)

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 10 FEBRUARI 1986

Voorzitter : de h. Soetaert

Raadsheer-rapporteur : de h. Rauws

Advocaat-generaal : de h. Lenaerts

Advocaat : mr. Houtekier

Ziekte- en invaliditeitsverzekering — Nog niet beschermde personen — Residuaire stelsel — Zelfstandige tot voortgezette verzekering toegelaten krachtens pensioenwetgeving — Geen toegang.

Het stelsel ingevoerd door het K.B. van 28 juni 1969 tot verruiming van de geneeskundige verzorging tot de nog niet beschermde personen, is een residuaire stelsel. Daarvan zijn uitgesloten de zelfstandigen die hun activiteit staken en tot de voortgezette verzekering onder de voorwaarden bepaald krachtens de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen kunnen worden toegelaten en aldus rechthebbende op geneeskundige verzorging in het ZIV-stelsel betreffende de zelfstandigen kunnen zijn.

R.I.Z.I.V. t/ Landsbond van de Verbonden der Beroepsziekenfondsen van België

Gelet op het bestreden arrest, op 3 januari 1985 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 22, eerste lid, 1° en 7°, 97 van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, gewijzigd bij het koninklijk besluit nr. 74 van 10 november 1967, de wetten van 27 juni 1969, 12 mei 1971 en 7 juli 1976 en het koninklijk besluit nr. 10 van 11 oktober 1978, 3, 3°, 5°, 6° en 7°, van het koninklijk besluit van 30 juli 1964 houdende de voorwaarden waaronder de toepassing van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering tot de zelfstandigen wordt verruimd, 38, 39, 40, 41 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, gewijzigd bij de koninklijke besluiten van 16 juli 1970, 17 juli 1972 en 27 december 1974, 1, 1°, 2 van het koninklijk besluit van 28 juni 1969 tot verruiming van de werkingssfeer van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging tot de nog niet beschermde personen, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 18 november 1969,

doordat het arrest voor recht zegt dat de vaststelling en de beslissing van de Dienst voor Administratieve Controle van eiser, betekend aan verweerder op 18 oktober 1982 en volgens welke Laura M. ten onrechte in de verzekering voor nog niet beschermde personen bij verweerder was aangesloten, ongegrond zijn, op grond dat : indien Laura M. de aanvraag ertoe had ingediend, zij, overeenkomstig artikel 38 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, had kunnen worden toegelaten tot de betaling van bijdragen gedurende ten hoogste twee jaar om haar rechten op pensioenuitkeringen als zelfstandige te vrijwaren en zij dan tijdens die periode,

op grond van artikel 3, 3°, van het koninklijk besluit van 30 juli 1964 houdende de voorwaarden waaronder de toepassing van de wet van 9 augustus 1963 tot de zelfstandigen wordt verruimd, rechthebbende op de in artikel 1 van dit laatste besluit vermelde verstrekkingen zou zijn geweest, wanneer zij de in dat besluit gestelde voorwaarde vervulde ; bij ontstentenis van de beoogde toelating, die zij niet verplicht was aan te vragen, zij geen rechthebbende overeenkomstig artikel 3, 3°, van het koninklijk besluit van 30 juli 1964 was, dit wil zeggen ook niet krachtens artikel 22, eerste lid, 1°, van de wet van 9 augustus 1963 waaraan het besluit van 30 juli 1964 uitvoering geeft ; zij dus niet onder de regeling van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering viel en zij bijgevolg niet krachtens artikel 1, 1°, van het koninklijk besluit van 28 juni 1969 kan worden uitgesloten van het toepassingsgebied van datzelfde besluit ; verweerder terecht stelt dat artikel 2, eerste lid, van dat koninklijk besluit van 28 juni 1969 geen enkele bestaansreden zou hebben indien de stelling van eiser zou worden aanvaard ; dat eerste lid de persoon beoogt die een rustpensioen als zelfstandige geniet en de persoon die de normale leeftijd heeft bereikt en recht op een rustpensioen als zelfstandige kan verkrijgen, die ononderbroken gedurende de laatste vijf jaren voorafgaand aan dat pensioen of aan die leeftijd rechthebbende zijn geweest krachtens het koninklijk besluit van 28 juni 1969, te laten kiezen tussen de voordelen die hun worden toegekend door het stelsel van de verzekering voor geneeskundige verzorging van de zelfstandigen en het behoud van hun rechten krachtens het koninklijk besluit van 28 juni 1969 ; dit voormelde eerste lid geen bestaansreden heeft indien de bedoelde keuze nooit mogelijk zou zijn ; dit het geval zou zijn wanneer de bedoelde personen in de laatste vijf jaar voorafgaand aan de normale pensioenleeftijd nooit rechthebbende op grond van het koninklijk besluit van 28 juni 1969 konden worden, wat het gevolg zou zijn van de aanvaarding van het standpunt van eiser, die meent dat de zelfstandige die zijn bedrijvigheid staakt na ze ten minste één jaar te hebben uitgeoefend, steeds uitgesloten wordt van de toepassing van het koninklijk besluit van 28 juni 1969, hetzij gedurende de termijn van twee jaar beoogd bij artikel 38 van het koninklijk besluit van 22 december 1967, hetzij gedurende de periode van vijf jaar beoogd bij artikel 39 van hetzelfde besluit, doordat hij een rechthebbende is in de zin van het koninklijk besluit van 30 juli 1964, namelijk een zelfstandige «die tot de voortgezette verzekering is toegelaten onder de voorwaarden gesteld krachtens de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen», niettegenstaande het feit dat die toelating niet bestaat ; de interpretatie van artikel 1, 1°, van het koninklijk besluit van 28 juni 1969, die als gevolg heeft dat artikel 2, eerste lid, van dat besluit elke bestaansreden verliest, dan ook behoort te worden verworpen,

terwijl, eerste onderdeel, (...)

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het koninklijk besluit van 28 juni 1969 tot verruiming van de werkingssfeer van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging tot nog niet beschermde personen een residuaire uitbreiding van de bedoelde verzekering inhoudt ; dat, krachtens de ten deze toe-

passelijke tekst van artikel 1, 1°, van het koninklijk besluit, uit het toepassingsgebied uitgesloten zijn, onder andere, de personen die rechthebbende kunnen zijn krachtens het koninklijk besluit van 30 juli 1964 houdende de voorwaarden waaronder de toepassing van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering tot de zelfstandigen wordt verruimd, dat genomen is ter uitvoering van artikel 22, eerste lid, 1°, van de wet van 9 augustus 1963;

Overwegende dat, ingevolge artikel 3, 3°, van voormeld koninklijk besluit van 30 juli 1964, rechthebbenden zijn, indien zij de in dat besluit bepaalde voorwaarden vervullen, de zelfstandigen die tot de voortgezette verzekering zijn toegelaten onder de voorwaarden gesteld krachtens de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen;

Overwegende dat het arrest ten deze vaststelt dat Laura M., geboren op 4 september 1928, vanaf 1 oktober 1980 haar zelfstandige beroepsactiviteit had gestaakt, dat zij, krachtens het bepaalde in artikel 38 van het koninklijk besluit van 22 december 1967 houdende algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, nog gedurende twee jaar haar rechten op uitkeringen in die pensioenregeling had kunnen vrijwaren, maar dat zij reeds vanaf 1 oktober 1980 als nog niet beschermde persoon werd aangesloten bij verweerder;

Dat uit die vaststellingen volgt dat Laura M. op 1 oktober 1980 rechthebbende op geneeskundige verzorging kon zijn krachtens artikel 22, eerste lid, 1°, van voormelde wet van 9 augustus 1963 en derhalve uitgesloten was uit het stelsel van de nog niet beschermde personen;

Dat het onderdeel gegrond is;

(...)

NOOT—Zoals uit het aangevoerde middel blijkt, berustte de vernietigde beslissing van het arbeidshof mede hierop dat de door artikel 2, eerste lid, van het K.B. van 28 juni 1969 betreffende de nog niet beschermde personen aan de ex-zelfstandigen geboden keuze nooit zou kunnen worden gedaan, indien de door het R.I.Z.I.V. voorgestane en thans door het Hof van Cassatie bekrachtigde interpretatie van art. 1, 1°, van dat besluit zou worden aangenomen.

Het concrete geval van L.M., waarover het vernietigde arrest te oordelen had, weerlegt evenwel de hiervoren weergegeven motivering van het arbeidshof. L.M., geboren op 4 september 1928 zal in september 1988 zestig jaar worden en aldan de voor haar geldende normale pensioenleeftijd bereiken. Zij staakte haar zelfstandige activiteit op 1 oktober 1980; de twee jaar bepaald bij art. 38 K.B. 22 december 1967, gedurende welke zij haar rechten op pensioenuitkeringen als zelfstandige kon vrijwaren, verstreken op 30 september 1982 (zij voldeed niet aan de voorwaarden gesteld bij de artt. 39 of 40 van hetzelfde K.B.). Vanaf 1 oktober 1982 kon L.M. derhalve als niet (meer) beschermde persoon aanspraak maken op de toepassing van het K.B. van 28 juni 1969, en bij de ingang van haar pensioen in 1988 zou zij die hoedanigheid ten minste gedurende vijf jaar hebben bezeten. Aldus zou zij de voorwaarde gesteld door art. 2 van het bedoelde K.B. van 28 juni 1969 vervullen en de aldaar bedoelde keuze kunnen doen.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

7e bis KAMER — 26 APRIL 1985

Voorzitter: de h. Guffens (rapporteur)

Raadsheren: de hh. Bijl en Van Fraechem

Advocaat-generaal: de h. Van Walle

Advocaat: mr. Remans

Oplichting — Liefdadige werken als verkoopsargument — Leurhandel.

Als de techniek van het leuren met koopwaar erin bestaat de kopers te doen geloven dat de leurhandel slechts met een liefdadig oogmerk geschiedt, is er oplichting.

S.

Overwegende dat beklagde definitief veroordeeld werd wegens leurhandel door de Correctionele Rechtbank te Dendermonde op 14 december 1981, zodat er tot op die datum voor de thans vervolgte feiten wegens een feit van opzet verval van strafvordering bestaat door het gezag van gewijsde;

Dat de periode waarvoor de onderhavige vervolging geldt, derhalve slechts aanvang neemt vanaf 15 december 1981, terwijl het laatste feit niet op 9 juli 1982, zoals vermeld in de dagvaarding, maar op 29 september 1982 plaatsvond, datum waarop aangestelden van beklagde laatst op leurhandel in zijn opdracht zonder leurkaart werden betrapt door de politie te Maaseik;

Dat deze wijziging dezelfde feiten betreft als die waarvoor de vervolging geldt;

Dat beklagde hierover ingelicht zich daarop heeft verdedigd;

Dat de feiten van de telastleggingen zich aldus voordeden tussen 15 december 1981 en 29 september 1982;

Dat, voor zover bewezen, al deze feiten zich wegens eenheid van opzet met elkaar vermengen, zodat de strafvordering ten deze nog niet vervallen is door verjaring;

Overwegende dat, met voormelde wijzigingen, de schuld van beklagde aan de hem ten laste gelegde feiten bewezen is gebleven door het onderzoek voor het hof, onder meer op grond van de oordeelkundige redengeving van de eerste rechter, die het hof overneemt en die beklagde in hoger beroep niet heeft weerlegd;

Dat beklagde overigens de feiten toegeeft, onder meer het leuren van zijn aangestelden zonder de vereiste wettelijke toelating, maar de oplichtingen, omschreven onder de tenlastelegging 1 ontkent;

Overwegende dat alle ondervraagde kopers nochtans verklaard hebben dat zij de aangeboden onderhoudsproducten, die in de meeste gevallen trouwens duurder waren dan in de gewone handel, uitsluitend aanvaard hebben, omdat de leurders hun voorspiegelden dat de opbrengst naar de «sociaal gehandicapten» ging; dat de leurders hun klanten aan de deur inderdaad vluchtig een soort legitimatiekaart lieten zien op naam van de firma L., opgesteld door beklagde, waardoor zij de kopers de indruk gaven in het bezit te zijn van de wettelijke toelating om te venten en uitsluitend voor een liefdadig doel op te treden;

Dat de leurders overigens in deze techniek werden opgeleid;

Overwegende dat beklagde echter stelt dat zijn onderneming geen liefdadigheidsinstelling was maar wel een handelsonderneming, waarbij de liefdadigheid als verkoopstechniek werd aangewend, met dien verstande dat de kaarten en prijslijsten, die aan de kopers werden getoond vermeldde dat de klanten door hun aankopen «tevens» de sociaal gehandicapten steunden;

Dat, benevens de vraag of de kopers deze vermeldingen al dan niet te lezen kregen, de oplichting er precies in bestond aan de kopers te doen geloven dat de leurhandel slechts voor liefdadigheid bedoeld was, enige reden waarom de bezochte personen de produkten hebben aangekocht;

Dat het in dit opzicht dan ook van ondergeschikt belang is dat beklagde pas na 27 april 1982 enkele geldstortingen heeft gedaan aan liefdadige instellingen, daar hij, wat de oplichtingen betreft, slechts dan vrijuit kan gaan, mits hij de gehele winst van de onderneming aan de «sociaal gehandicapten» had afgedragen;

Overwegende dat derhalve de oplichtingen vaststaan, zowel door hun materieel als moreel element, over de gehele periode van de gewijzigde telastlegging 1, daar beklagde de lichtgelovigheid en de liefdadigheid van zijn klanten grotendeels voor eigen profijt heeft misbruikt;

(...)

NOOT—Zie Patrick Arnou, «Liefdadigheid, handelsreclame en oplichting» (noot onder Hof Antwerpen, 11 mei 1984), *R. W.*, 1984-85, 2560-2563.

HOF VAN BEROEP TE GENT

10e KAMER — 26 SEPTEMBER 1985

Voorzitter: de h. Laurens

Raadsheren: de hh. Casier (rapporteur) en D'Hont

Openbaar ministerie: de h. Hellin

Advocaat: mr. Libeert loco Blontrock

Aanplakbiljet — Reclamepanelen — Rijkswegen.

Uit art. 200 van het Wetboek der met zegel gelijkgestelde taxes, dat de Regering machtigt de aanplakkingen «op bepaalde plaatsen» te verbieden, kan niet worden afgeleid dat de geldigheid van het verbod beperkt is tot esthetisch waardevolle plaatsen. Voldoende is dat deze plaatsen worden bepaald en dit wordt door de Koning gedaan o.m. in art. 1 van het K.B. van 1 maart 1960.

H.

Telastlegging: met overtreding van artikel 5 van het K.B. van 14 december 1959 een reclamebord op palen gericht

naar een gereguleerde verkeersweg te hebben opgericht.

(...)

De beklagde werpt de onwettigheid op van het K.B. van 1 maart 1960 dat aldus geen toepassing zou mogen vinden. Hij betoogt dat uit de kaderbepaling van artikel 200 van het Wetboek der met het zegel gelijkgestelde taxes afgeleid dient te worden dat de Koning bij het uitvaardigen van reglementen tot toepassing van voornoemd artikel door een dubbel criterium is gebonden: een doelcriterium van esthetisch aard: «ten einde de schoonheid der gebouwen ... te vrijwaren»; een territoriaal criterium dat samen moet worden gezien met het doelcriterium: dat de reglementen maar gelden voor bepaalde plaatsen die vanuit esthetische standpunt gereguleerd dienen te worden m.a.w. voor plaatsen die vanuit esthetisch standpunt een bescherming verdienen. Welnu, door meer bepaald de bepalingen van § 2 van het K.B. van 14 december 1959 te laten gelden voor de aanplakbrieven of andere visueelreclames of publiciteitsmiddelen op «de na 1 januari 1959 voor het verkeer opengestelde en open te stellen rijkswegen» zoals bepaald in artikel 1, 3°, van het K.B. 1 maart 1960 genomen ter uitvoering van artikel 4, c, van voornoemd K.B. van 14 december 1959, is de Koning buiten zijn bevoegdheid getreden omdat Hij zich niet heeft laten leiden door boven omschreven territoriaal criterium dat hij aldus geschonden heeft. Het staat immers zo maar niet vast dat alle nieuwe rijkswegen van na 1 januari 1959 en zeker niet de nog open te stellen rijkswegen een bescherming verdienen vanuit esthetisch standpunt.

Die stelling van de beklagde is niet juist.

De beperkende draagwijdte van het door de beklagde geformuleerd territoriaal criterium kan niet worden afgeleid uit voornoemd artikel 200 dat bepaalt dat de Regering met het oog op het vrijwaren van de schoonheid der gebouwen, enz. gemachtigd is de aanplakkingen er vermeld te verbieden «op bepaalde plaatsen».

Deze laatste term is zeer algemeen en niets in artikel 200 laat toe de geldigheid ervan te beperken tot esthetisch waardevolle plaatsen. Voldoende is dat die plaatsen bepaald worden en dit wordt door de Koning gedaan o.m. in artikel 1 van het K.B. van 1 maart 1960. Dit laatste K.B. — evenmin als het K.B. van 14 december 1959 — is dus niet door onwettelijkheid aangetast. Beide dienen derhalve toegepast te worden.

(...)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

15e KAMER — 31 JANUARI 1986

Voorzitter: mevr. Declerck

Advocaten: mrs. Bodson, Peeters en Van Raes

Handelspraktijken — Vordering tot staken — Door V.Z.W. — Belang — Misleidende handelsreclame.

Een vereniging zonder winstbejag, eigenaar van een abdij, kan een belang in de zin van art. 57 Handelspraktijkenwet doen gelden wanneer haar naam of de afbeelding van haar gebouwen wederrechtelijk wordt gebruikt.

Er bestaat een risico van misleiding in de zin van art. 20 Handelspraktijkenwet wanneer in een handelsreclame het woord «Abdijbrood» samen met de afbeelding van de abdij van Affligem en/of met de woorden «van Affligem» wordt gebruikt.

V.Z.W. A. t/ U. en W.

Gezien, in regelmatige vorm overgelegd, de door de wet vereiste processtukken, inzonderheid het bestreden vonnis op 10 december 1984 gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Brussel;

Overwegende dat de V.Z.W. Abdij van Affligem op 9 oktober 1984 een vordering inleide waarbij ze vraagt vast te stellen dat Jozef U. en Rita W. in strijd met artikel 20 van de Wet op de Handelspraktijken handelden door in verband met de verkoop van brood gebruik te maken van de vermelding «Abdijbrood» en/of de afbeelding van de abdijgebouwen die haar toebehoren; dat ze de staking van deze praktijk vraagt onder verbeurte van een dwangsom van 10.000 fr. per kalenderdag dat één van deze tekens zou worden gebruikt;

Overwegende dat de eerste rechter de vordering niet toelaatbaar verklaarde, bij gebrek aan belang in de zin van artikel 57 van de Wet op de Handelspraktijken;

Betreffende de toelaatbaarheid

Overwegende dat een vordering tot staking ingeleid door een regelmatige V.Z.W., eigenaar van de abdijgebouwen waarvan de naam en afbeelding door handelaars gebruikt wordt, een belang kan doen gelden wanneer eventueel wederrechtelijk gebruik gemaakt wordt van haar naam en eigendom;

Dat niet betwist wordt dat appellante eigenaar is van de abdij van Affligem; dat ze ter zake een persoonlijk belang heeft indien wederrechtelijk haar naam of de afbeelding van haar gebouwen gebruikt worden;

Dat ze derhalve een belang kan doen gelden waarvan de gegrondheid dient te worden onderzocht (Brussel, 22 november 1979, *Rev. dr. Intell.*, 1980, 94, *J.T.*, 1980, 153);

Dat de «belanghebbende» als bedoeld in artikel 57 van de Wet op de Handelspraktijken niet noodzakelijk een handelaar hoeft te zijn; dat het belang evenmin steeds economisch hoeft te zijn;

Dat de omstandigheid dat appellante pas na lange tijd tegen geïntimeerden een vordering instelde, niet tot gevolg heeft dat appellante geen belang meer kan doen gelden;

Betreffende de gegrondheid

Overwegende dat voor de toepassing van artikel 20 van de Wet op de Handelspraktijken de mogelijkheid van misleiding volstaat voor de gewone consument;

Overwegende dat de term «Abdijbrood», op zichzelf beschouwd, geen verwarring of misleiding kan doen ontstaan zoals geïntimeerden terecht opmerken;

Overwegende dat er echter wel een misleidingsrisico bestaat in de mate dat het woord «Abdijbrood» samen met de afbeelding van de abdij van Affligem en/of met de woorden «van Affligem» wordt gebruikt; dat er omtrent de herkomst van het produkt verwarring kan ontstaan bij de consument;

Dat, zelfs indien de namen van geïntimeerden bij deze combinatie voorkomen, het verwarringsrisico blijft bestaan;

Dat door deze toevoegingen geïntimeerden de verkeerde indruk verwekken dat hun produkten herkomstig zijn van de abdij van Affligem, waarvan appellante eigenaar is;

Dat de combinatie van het woord «abdijbrood» met de tekening van de abdij van appellante wel tot verwarring kan leiden;

Dat, binnen deze perken, de vordering tot staken gegrond is;

Overwegende dat de omstandigheid dat appellante geen brood commercialiseert of bakt ter zake niet dienend is;

Dat het feit dat de abdij als bouwwerk in het «publiek domein» zou vallen, zoals geïntimeerden beweren, de onderhavige vordering gebaseerd op oneerlijke handelspraktijken, niet uitsluit;

Overwegende dat, wat het bedrag van de dwangsom betreft, het hof meent dat ten einde geïntimeerden er toe te bewegen het bevel na te leven, een bedrag van 500 fr. per vastgestelde inbreuk ter zake opportuun voorkomt;

(...)

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

3e KAMER — 25 FEBRUARI 1986

Voorzitter: de h. Van de Velden

Raadsheren in sociale zaken: de hh. Bosmans en Van Calster

Advocaten: mrs. De Clercq loco Malherbe en Pernot

Arbeidsovereenkomst — Veiligheid en gezondheid van de arbeid — Diensthofd-veiligheid — Einde van de overeenkomst — Opzegging door werkgever — Voorafgaand akkoord van veiligheidscomité of vakbondsafvaardiging — Nietigheid van ontslag — Eenzijdige wijziging van essentieel bestanddeel van de overeenkomst — Vergoeding.

De werkgever die de arbeidsovereenkomst van een diensthofd-veiligheid door opzegging wil beëindigen, is verplicht vooraf het akkoord van het veiligheidscomité of de vakbondsafvaardiging te vragen. Nalaten zulks te doen heeft de nietigheid van de gegeven opzegging tot gevolg.

Door het met opzegging ontslagen diensthofd-veiligheid te verplichten tot het einde van de opzegging zijn functie te vervullen, hoewel daaromtrent een dispuut tussen de werkgever en de vakbondsafvaardiging gaande was, wijzigde de werkgever ten deze eenzijdig een essentieel bestanddeel van de arbeidsovereenkomst en is hij vergoedingsplichtig.

N.V. T. t/ W.

Overwegende dat appellante enerzijds, door het betekenen van een opzegging aan geïntimeerde op 14 november 1983 de wettelijk opgelegde formaliteiten heeft nageleefd; dat anderzijds geïntimeerde, oorspronkelijke eiser, zijn vordering tot schadevergoeding baseert op de beperkende maatregel opgenomen in art. 833.2.1 van het A.R.A.B., (...)

dat in feite vaststaat dat appellante het voorafgaand akkoord van de vakbondsafvaardiging niet heeft gevraagd alvorens tot de opzegging van geïntimeerde, diensthofd-veiligheid, over te gaan, aangezien dit voorafgaand akkoord volgens appellante niet vereist was; dat de stelling van ap-

pellante als onjuist en ongegrond door het hof afgewezen wordt, zoals eveneens is beslist door de eerste rechter;

dat immers het uitoefenen van de functie van diensthoofd-veiligheid, full-time of part-time, het bestaan van een arbeidsovereenkomst impliceert, zoals in casu duidelijk het geval is;

dat door een onderscheid te maken tussen de uitoefening van de functie van diensthoofd-veiligheid en de hoedanigheid van werknemer verenigd in dezelfde persoon, de werkgever steeds zou kunnen ontsnappen aan de hem bij art. 833.2.1 A.R.A.B. opgelegde verplichting het voorafgaand akkoord van het veiligheidscomité of van de vakbondsafvaardiging te vragen telkens als hij een diensthoofd-veiligheid uit het bedrijf wil verwijderen; dat dit duidelijk indruist zowel tegen de geest als tegen de tekst van de toepasselijke wet;

dat art. 833.2.1 ongetwijfeld en duidelijk een beperking van het ontslagrecht van de werkgever inhoudt, werkgever die weliswaar tot het ontslag van het diensthoofd-veiligheid kan overgaan doch enkel en alleen na de voorgeschreven procedure te hebben gevolgd; dat het voorafgaand akkoord door de werkgever gevraagd moet worden alvorens op te zeggen, wat appellante niet gedaan heeft; dat het geven van de opzegging door de werkgever immers een definitieve beslissing over het einde van de arbeidsovereenkomst uitmaakt, waarop niet eenzijdig kan worden teruggekomen; dat, wanneer het akkoord in de loop van de opzeggingstermijn wordt gevraagd, het niet meer voorafgaande zal zijn, aangezien een eventuele weigering niets zou kunnen veranderen aan de reeds definitief genomen beslissing van de werkgever om de arbeidsovereenkomst te beëindigen (cf. D. Decler en O. Vanachter, *Handboek Veiligheid*, C.E.D.-Samson, blz. 208);

dat appellante in het onderhavig geval een strafrechtelijk gesanctioneerde verplichting inzake het ontslagrecht heeft overtreden, wat de nietigheid van de gegeven opzegging met zich brengt;

dat het diensthoofd-veiligheid zijn opdracht in volledige onafhankelijkheid ten aanzien van de werkgever en de werknemers vervult (art. 833.1.3 A.R.A.B.); dat hij rechtstreeks afhangt van de persoon belast met het dagelijks bestuur van de onderneming of van de exploitatiezetel (art. 833.1.2 A.R.A.B.); dat zulks duidelijk impliceert dat deze laatste aan het diensthoofd-veiligheid de nodige waarborgen biedt om zijn functie op volledig onafhankelijke wijze te kunnen uitoefenen en uiteraard dat hij geen maatregelen neemt die deze onafhankelijkheid in het gedrang brengt;

dat appellante in casu, door het ontslag van 14 november 1983 zonder de wettelijk voorgeschreven procedure in acht te nemen, geïntimeerde in een onwettelijke toestand heeft gebracht; dat geïntimeerde immers verplicht wordt tot bij het door appellante geplande einde van de arbeidsovereenkomst zijn functie als diensthoofd-veiligheid verder te blijven vervullen, terwijl hieromtrent een meningsverschil aan de gang is tussen appellante en de vakbondsafvaardiging, m.a.w. tussen werkgever en werknemers; dat geïntimeerde hierdoor niet langer in staat wordt gesteld zijn functie van diensthoofd-veiligheid te blijven vervullen in volledige onafhankelijkheid ten aanzien van de werkgever en de werknemers;

dat appellante zodoende een van de belangrijke essentiële voorwaarden van de arbeidsovereenkomst van het dienst-

hoofd-veiligheid eenzijdig heeft gewijzigd, waardoor zij zich aan contractbreuk schuldig heeft gemaakt;

dat geïntimeerde er derhalve dan ook toe gerechtigd was de verbreking van de arbeidsovereenkomst aan de zijde van appellante vast te stellen, welke vaststelling geschied is in de dagvaarding van 5 december 1983 uitgaande van geïntimeerde; (...)

NOOT—*Ontslag van een diensthoofd-VGV*

Bovenstaand arrest behandelt een aantal interessante vragen die tot nu toe weinig of niet in de rechtspraak aan bod kwamen. Het gaat over de juridische organisatie van de arbeidsveiligheid in de onderneming. Het is een probleem dat ook in de juridische literatuur stiefmoederlijk behandeld wordt.

Volgens de voorschriften van het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming moet elke werkgever die werknemers tewerkstelt, een dienst voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen oprichten (ARAB, art. 832). De dienst moet geleid worden door een diensthoofd. In het gewone taalgebruik wordt deze persoon de «veiligheidschef» genoemd. In ondernemingen met minder dan twintig werknemers mag de werkgever zelf de functie van diensthoofd-VGV uitoefenen. In ondernemingen die groter zijn, moet een andere persoon dan de werkgever met deze taak worden belast. Het diensthoofd kan eventueel worden bijgestaan door een of meer adjuncten. Deze personen moeten een aangepaste vorming hebben gehad die verschilt naar gelang van de omvang van de onderneming en de risicofactoren die in de onderneming aanwezig zijn (zie K.B. van 10 augustus 1978 tot vaststelling van de aanvullende vorming opgelegd aan de diensthoofden-VGV en aan hun adjuncten, *B.S.*, 3 oktober 1978; dit K.B. werd gewijzigd door het K.B. van 5 december 1980, *B.S.*, 17 december 1980; K.B. van 10 augustus 1981, *B.S.*, 8 september 1981, *err.* 25 september 1981; K.B. van 15 december 1983, *B.S.*, 14 januari 1984; K.B. 30 augustus 1985, *B.S.*, 23 oktober 1985).

Het diensthoofd-VGV moet zijn taak in volledige onafhankelijkheid ten aanzien van de werkgever en de werknemers uitoefenen (ARAB, art. 833.1.3). O.m. om dit te realiseren moet hij rechtstreeks afhangen van en dus rechtstreeks kunnen rapporteren aan de persoon belast met het dagelijks bestuur van de onderneming (ARAB, art. 833.1.2). Om ervoor te zorgen dat het diensthoofd-VGV en de eventuele adjuncten het vertrouwen van de werknemers kunnen hebben, gebeurt hun aanstelling, vervanging en verwijdering met inspraak van de werknemersvertegenwoordigers. Deze handelingen kunnen door de werkgever slechts worden gesteld na het voorafgaand akkoord van het comité-VGV. Is er geen comité-VGV dan moet het voorafgaand akkoord van de vakbondsafvaardiging gevraagd worden. Bij een blijvend meningsverschil in het comité-VGV of met de vakbondsafvaardiging wordt het advies ingewonnen van de inzake veiligheid bevoegde arbeidsinspecteur (ARAB, art. 833.2.1).

De zaak die het Arbeidshof te Brussel te beoordelen kreeg, betrof het geval van een diensthoofd-VGV die opgezegd werd, zonder dat de werkgever het voorafgaand akkoord van de werknemersvertegenwoordigers gevraagd had. De strafrechtelijke gevolgen van het niet-respecteren van de voorgeschreven procedure werden reeds vroeger be-

oordeeld (zie Corr. Namen, 9 mei 1977, *J.T.T.*, 1978, 90; Luik, 16 november 1977, *J.T.T.*, 1978, 86). Op het naleven van de bedoelde bepalingen van het ARAB staan inderdaad straffen (zie art. 6 van de Veiligheidswet-werknemers). Ook de rol die de arbeidsauditeur eventueel kan spelen bij onenigheid in het comité-VGV, werd reeds onderzocht (Arbh. Luik, 25 februari 1982, *J.T.T.*, 1982, 202). De hier gepubliceerde uitspraak is belangrijk omdat er een aantal burgerrechtelijke aspecten van de zaak ter sprake komen.

In het concrete geval werd een diensthoofd-VGV opgezegd. Het gebeurde bij aangetekende brief, verstuurd op 14 november. De opzeggingstermijn zou, volgens die brief, ingaan op 1 december en 13 maanden duren. De werknemer was, als burgerlijk ingenieur, ongeveer zes jaar en half in dienst van de werkgever. Vier jaar voor hij ontslagen werd, was hij door de werkgever aangesteld als diensthoofd-VGV. Op 5 december deelde de werknemer aan de werkgever mee dat hij zijn betrekking onmiddellijk ging verlaten omdat hij het slachtoffer was van een onrechtmatige afdanking. Dezelfde dag dagvaardde hij de werkgever voor de arbeidsrechtbank. Hij vroeg de rechtbank de onrechtmatigheid van het door de werkgever gegeven ontslag vast te stellen en de werkgever te veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding. Nog op 5 december maande de werkgever de werknemer schriftelijk aan om het werk te hervatten. Op 6 december stelde de werkgever contractbreuk vast aan de zijde van de werknemer en hij hield zich het recht voor schadevergoeding te vorderen (zie het feitenrelaas in Arbrb. Brussel, 7 januari 1985, A.R. nr. 27656/83 en 38435/85).

De betwisting ontstond omdat de werkgever de opzegging gedaan had zonder vooraf het akkoord te vragen van de vakbondsafvaardiging (in de onderneming was er geen comité-VGV). Naar aanleiding van dit geval werd het arbeidshof met een aantal interessante problemen geconfronteerd.

Zo wierp de werkgever op dat het voorafgaand akkoord van de werknemersvertegenwoordigers maar moet worden gevraagd bij de aanstelling, de vervanging en de verwijdering van het diensthoofd-VGV uit zijn functie. Volgens hem moet geen voorafgaand akkoord gevraagd worden bij de beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Hierop antwoordt het arbeidshof dat geen onderscheid kan worden gemaakt tussen de uitgeoefende functie en de arbeidsovereenkomst. Het uitoefenen van de functie van diensthoofd-VGV impliceert immers het bestaan van de arbeidsovereenkomst. Volgens het arbeidshof houdt de procedure, voorgeschreven door art. 833.2.1 van het ARAB, duidelijk een beperking in van het ontslagrecht, van de werkgever.

De werkgever stelde ook dat hij het voorafgaand akkoord van de werknemersvertegenwoordigers nog kan vragen tijdens de opzeggingstermijn. Op die manier wordt dat akkoord immers gevraagd vóór het einde van de arbeidsovereenkomst en dus vóór de feitelijke verwijdering van het diensthoofd. Ook dit standpunt wordt door het arbeidshof weerlegd. Volgens het hof moet het akkoord gevraagd worden alvorens op te zeggen. Door op te zeggen neemt de werkgever immers een definitieve beslissing over het einde van de arbeidsovereenkomst. Hij kan er niet eenzijdig op terugkomen. Het akkoord vragen in de loop van de opzeggingstermijn is niet voorafgaande. Een eventuele weigering zou immers niets kunnen veranderen aan de

reeds definitief genomen beslissing van de werkgever om de arbeidsovereenkomst te beëindigen.

Een andere vraag is of het diensthoofd-VGV zelf zijn betrekking mocht verlaten. De arbeidsovereenkomst was door de werkgever opgezegd met een opzeggingstermijn van dertien maanden. Tegen de wil van de werkgever legde de werknemer zijn werk reeds tijdens de eerste week van de opzeggingstermijn neer. Het arbeidshof stelt echter vast dat de werkgever een strafrechtelijk gesanctioneerde verplichting inzake het ontslagrecht overtreden heeft. Dit brengt volgens het hof de nietigheid van de gegeven opzegging mee. Hiermee heeft het hof tegelijkertijd gezegd dat de werkgever op dat ogenblik de arbeidsovereenkomst verbroken heeft. Het Hof van Cassatie besliste immers dat bij een nietige opzegging de werknemer recht heeft op een opzeggingsvergoeding indien hij de overeenkomst tijdens de duur van de wettelijke opzeggingstermijn niet kan of wil uitvoeren. Indien hij aanspraak wil maken op een opzeggingsvergoeding, heeft de werknemer trouwens niet veel keuze. In hetzelfde arrest besliste het Hof van Cassatie dat de werknemer die, na een nietige opzegging, de opzeggingstermijn uitdoet, niet terzelfder tijd zijn loon kan krijgen en een vergoeding gelijk aan dat loon (Cass., 3 december 1979, *R.W.*, 1980-81, 715).

Ten aanzien van de situatie van het diensthoofd-VGV bracht het Arbeidshof te Brussel nog een ander argument naar voren. Volgens het ARAB moet het diensthoofd-VGV zijn functie in volledige onafhankelijkheid ten opzichte van de werkgever en de werknemers uitoefenen. Door hem op te zeggen zonder het voorafgaand akkoord te vragen van de werknemersvertegenwoordigers, lokt de werkgever een conflict uit met die vertegenwoordigers. Het heeft tot gevolg dat het diensthoofd, om wie het conflict draait, onmogelijk zijn functie in volledige onafhankelijkheid kan uitoefenen. Door op die manier op te zeggen brengt de werkgever het diensthoofd dus in een onwettelijke situatie. Zodoende wijzigt hij eenzijdig een van de essentiële voorwaarden van de arbeidsovereenkomst van het diensthoofd. Daardoor maakt de werkgever zich schuldig aan contractbreuk.

De werkgever wordt dus veroordeeld tot het betalen van een opzeggingsvergoeding.

Het diensthoofd-VGV eiste ook een bijkomende vergoeding wegens rechtsmisbruik. Ook deze vergoeding wordt door het arbeidshof toegekend. Bij lezing van het arrest blijft men hier wel in de kou staan. Het arbeidshof geeft geen eigen motivering maar verwijst zonder meer naar de redenen van de eerste rechter.

De ontslagprocedure voor diensthoofden-VGV is in de juridische wereld weinig bekend. Bovendien is die procedure niet zo duidelijk. Het arrest kan een stap zijn om dat te verhelpen. Er is echter meer. In het arbeidsrecht zijn er heel wat tegen ontslag beschermde werknemers. In al die beschermingsregelingen wordt het niet-volgen van de procedure concreet gesanctioneerd. Bij de ontslagbescherming van diensthoofden-VGV is dit echter niet het geval. Er zijn enkel de algemene en in de praktijk weinig toegepaste strafsancties wegens overtreding van de bepalingen van het ARAB. Daardoor dreigde de ontslagbescherming van de diensthoofden-VGV veel van haar waarde te verliezen.

Misschien kan deze uitspraak aan de bescherming een reëel gewicht geven.

O. Vanachter

BURGERLIJKE RECHTBANK TE GENT

3e KAMER — 16 JUNI 1983

Voorzitter: de h. Verhaegen

Openbaar ministerie: de h. Bostoen

Advocaten: mrs. Thabert loco Rogiest, Opdebeeck en van Haute

1. Koop — Onverdeeld onroerend goed — Verkoop van het geheel door slechts één medeëigenaar — Koper niet in kennis stellen van de onverdeeldheid — Aansprakelijkheid — 2. Notaris — Aansprakelijkheid — Personeelsleden — Informatieplicht betreffende het vrij beschikkingsrecht over een onroerend goed in onverdeeldheid — Medewerking aan verkoop van onverdeeld goed door slechts één medeëigenaar.

1. Een medeëigenaar van een onroerend goed die de verkoop ervan niet beperkt tot zijn onverdeeld aandeel waarover hij alleen kan beschikken en die de koper op geen enkele wijze in kennis stelt van de nog bestaande onverdeeldheid en aldus de koper in de waan brengt dat hij eigenaar wordt van het onroerend goed en dat zulks door een authentieke akte ook aan derden kan worden tegengeworpen, begaat een grove fout die hem verplicht de schade te vergoeden die de koper daardoor heeft geleden.

2. De notaris is aansprakelijk voor het handelen van zijn personeelsleden in het raam van hun gewone opdrachten die uiteraard binnen een zeer korte tijd door hun opdrachtgever worden nagezien.

De notaris die weet dat de verkoper nog geen volle eigenaar is van een onverdeeld onroerend goed, moet als raadsman van de verkoper hetzij de verkoopovereenkomst beperken tot de onverdeelde rechten die de verkoper in dat goed bezit, hetzij het sluiten van de hele overeenkomst tot nader bevel opschorten.

Door de koper niet behoorlijk voor te lichten betreffende de eigendomsoverdracht en het ter vrije beschikking krijgen van het onroerend goed, en door zijn medewerking te verlenen aan voormelde verkoopovereenkomst, is de notaris ook minstens medeplichtig aan de contractuele tekortkomingen van de verkoper en dient hij de schade te vergoeden die de koper ten gevolge van die handelwijze heeft geleden.

H. en V. t/ W.-B. en De M.

De inleidende vordering strekt ertoe Beatrijs W.-B. en notaris De M. te doen veroordelen — solidair en «in solidum», elk voor het geheel, hetzij de ene bij gebreke aan de andere — tot het betalen van de som van 849.394 frank en bovendien een voorschot van 30.001 frank, onverminderd de rente en de kosten, als vergoeding van de schade die de eisers hebben geleden ten gevolge van het laattijdig verlijden van de authentieke verkoopakte van een onroerend goed met woning en aanhorigheden, gelegen te G.

Feitelijke oorsprong en achtergrond van het geschil

Uit de overgelegde stavingsstukken zijn de volgende gegevens gebleken.

Sedert 1968 waren Roland H.-Yvette V. ingevolge een mondelinge huurovereenkomst met wijlen Maria Magdale-

na M. huurders van het woonhuis. Na het overlijden van M. op 4 november 1974 werd de huishuur betaald aan Beatrijs B., nicht van wijlen M.

Op 11 april 1979 werd in het kantoor van notaris De M. een onderhandse verkoopovereenkomst ondertekend, waarbij Beatrijs B. optrad als verkoopster en Roland H.-Yvette V. als kopers. Deze akte bepaalde o.m. dat de koper het vrij gebruik van het woonhuis zou krijgen bij het verlijden van de notariële akte, dat de notariële akte zou worden verleden binnen vier maanden door het ambt van notaris De M., dat de verkoopprijs 900.000 frank bedroeg, waarvan 45.000 frank als voorschot bij het ondertekenen op 11 april 1979 werd betaald en het saldo uiterlijk bij het verlijden van de notariële akte zou worden betaald.

Met het oog op de financiering van het saldo van de koopprijs en het uitvoeren van enkele verbouwingen kwam op 20 augustus 1979 tussen H.-V. en de N.V. Belgische Verzekeringsmaatschappij van de Middenstand te Gent een ontwerp van akte van hypothecaire lening van 1.500.000 frank tot stand met een interest van 8,75 pct. over een looptijd van 31 jaar. Het ondertekenen van deze akte werd uiteraard uitgesteld tot na het verlijden van de verkoopakte.

Naar aanleiding van het aandringen van H.-V. bij notaris De M. tot het verlijden van de beloofde notariële akte, hebben zij blijkbaar pas omstreeks het einde van 1979 van hem vernomen dat zulks voorlopig nog moest worden uitgesteld wegens een rechtsgeding tussen Beatrijs B. en een familielid. Nadat notaris De M. op verzoek van H.-V. per brief van 11 januari 1980 aan de leningmaatschappij had geschreven dat de lening niet voor afzienbare tijd kon doorgaan, daar de eigenaars van het huis steeds verwickeld waren in een proces en dat het «nog ettelijke maanden kon aanslepen vooraleer een uitspraak wordt bekomen», heeft die maatschappij op 8 februari per brief meegedeeld dat haar offerte van augustus 1979 werd geklasseerd en dat het dossier slechts opnieuw kon worden heropend volgens de voorwaarden die op dat ogenblik zouden gelden.

Toen H.-V., na te hebben vernomen dat de notariële verkoopakte op 18 juni 1980 kon worden verleden, opnieuw de lening aanvroegen, bleek op 2 mei 1980 dat de N.V. A.G. van 1824 - Belgische Maatschappij van Algemene Verzekeringen zulks slechts kon toestaan tegen een interest van 11,75 pct. Aldus geconfronteerd met financieel nadelige gevolgen van het steeds uitstellen van het verlijden van de authentieke akte, maakten H.-V. eerst mondeling op 12 juni 1980 en bevestigd bij aangetekende brief van 17 juni 1980 tegenover Beatrijs B. aanspraak op het vergoeden van de schade die ze voorzagen te lijden ten gevolge van het feit dat, in strijd met hetgeen in de overeenkomst van 11 april 1979 was bedongen, het verlijden van de notariële verkoopakte voortdurend was uitgesteld. Van die brief ging een kopie naar notaris De M.

Ten tijde van de verkoop van het onroerend goed op 11 april 1979 was Beatrijs B. geenszins de uitsluitende eigenaar van dat onroerend goed doch slechts ten belope van 8/9 terwijl voor het overige 1/9 haar broer Wilfried B. onverdeeld medeëigenaar was. Hoewel wijlen Maria Magdalena M. op 30 oktober 1974 voor notaris De M. een testament had gedicteerd, waarin ze haar laatste wilsbeschikkingen had opgenomen betreffende haar onverdeelde gerechtigden in de goederen die voor het overige reeds aan de partij-

en B. onverdeeld toebehoorden, heeft Wilfried B. voor deze rechtbank en kamer een geding gevoerd waarbij hij de nietigheid van dat testament opwierp en de vereffening en verdeling van de nalatenschap van wijlen Maria M. nastreefde. Bij vonnis op tegenspraak door deze kamer gewezen op 23 november 1978, werd het genoemde openbaar testament geldig verklaard en werd, alvorens te beslissen over het overige van de eis, Wilfried B. uitgenodigd te zeggen of hij het hem vermaakte legaat met de daaraan verbonden last al dan niet aanvaardde en de aflevering daarvan vroeg. Op 11 april 1979 had het genoemde vonnis nog geen kracht van gewijsde ten aanzien van Wilfried B., die nog niet zelf had te kennen gegeven daarin te zullen berusten, laat staan dat de vereffening en verdeling waarbij notaris De M. als boedelnotaris oprad, enig beslag had gekregen.

Wilfried B. heeft inderdaad pas afstand gedaan van zijn onverdeelde gerechtigdheden (= 1/9 volle eigendom) in het woonhuis ten voordele van zijn zuster Beatrijs door de akte afstand die werd verleden op 28 april 1980 d.i. één jaar en 17 dagen na de onderhandse verkoopovereenkomst. En de authentieke verkoopakte kwam pas aan de beurt op 18 juni 1980 d.i. meer dan 14 maanden i.p.v. binnen vier maanden na de genoemde onderhandse akte.

Ten aanzien van de tekortkomingen van Beatrijs B.

Het staat vast dat Beatrijs B. op 11 april 1979 in de onderhandse verkoopovereenkomst tegenover Roland H.-Yvette V. is opgetreden als enige verkoper van het woonhuis met aanhorigheden waarvan zij slechts medeëigenaar was. Door de verkoop niet te beperken tot haar onverdeeld aandeel waarover ze alleen kon beschikken, en door op geen enkele wijze de echtgenoten H.-V. kennis te geven van de nog bestaande onverdeeldheid heeft ze de kopers in de waan gebracht dat ze eigenaar werden van het onroerend goed en dat zulks binnen vier maanden door een authentieke akte ook aan derden kon worden téngeworpen.

Het bewijs wordt niet geleverd dat de kopers op 11 april 1979 waren ingelicht over de tussen Beatrijs B. en Wilfried B. bestaande betwistingen en over de nog niet beëindigde procedure die het verlijden van de authentieke verkoopakte vooralsnog onmogelijk maakten. Het feit dat het vonnis van 23 november 1978 van deze rechtbank en kamer weliswaar het testament van wijlen Maria M. met zijn dubbele last rechtsgeldig en van waarde had verklaard doch nog niet de geëiste vereffening en verdeling had bevolen, en daarbij vooral dat het vonnis t.a.v. Wilfried B. nog geen kracht van gewijsde had gekregen, maakte de handelwijze van Beatrijs B. inzake de verkoop absoluut voorbarig. De beweerde omstandigheid dat Beatrijs B. reeds op 11 april 1979 ervan overtuigd was dat de geschilpunten met haar broer-medeëigenaar spoedig opgelost zouden zijn, gaf haar niet het recht alleen die daad van beschikking te stellen. Het bewijs wordt evenmin geleverd dat H.-V. hebben ingestemd met het uitstellen van het verlijden van de notariële verkoopakte. Het feit dat ze in afwachting van die authentieke akte maandelijks zonder opmerkingen verder het huurgeld aan Beatrijs B. hebben betaald, kan niet worden ingeroepen als een instemming ter zake laat staan als een afstand van hun rechten. Nu Beatrijs B. een anders zaak had verkocht, hadden de kopers te goeder trouw overeenkomstig de voorschriften van art. 1599 van het Burgerlijk Wetboek

de nietigheid van de verkoop kunnen inroepen en schadevergoeding eisen.

Het is duidelijk dat H.-V., die het huis toch bewoonden, de mogelijke omvang van hun gekrenkt belang nog niet hebben beseft toen ze, blijkbaar pas naar het einde van 1979 toe, iets vernamen over een zich aanslepend proces tussen de medeëigenaars van het onroerend goed, doch dat ze pas het werkelijke nadeel hebben onderscheiden toen ze van de financieringsmaatschappij in mei 1980 kennis kregen van de drastisch verhoogde voorwaarden.

Nu H.-V. reeds zoveel jaren het huis bewoonden en het ook wilden aankopen, is het duidelijk dat het niet hun belang was op grond van art. 1599 van het Burgerlijk Wetboek de nietigheid van de verbintenis van 11 april 1979 in te roepen, doch wel het volwaardig tot stand komen van de authentieke akte na te streven.

De op 17 juni 1980 aangetekend aan Beatrijs B. gestuurde brief met kopie aan notaris De M. is een duidelijke ingebrekestelling in de zin van de voorschriften van art. 1146 van het Burgerlijk Wetboek wegens het door B. niet-nakomen van de op 11 april 1979 aangegane verbintenis.

De schuldige handelwijze van Beatrijs B. inzake de verbintenis die ze op 11 april 1979 heeft aangegaan, is te beschouwen als een grove fout die haar verplicht de schade te vergoeden die H.-V. ten gevolge van die handelwijze hebben geleden.

Ten aanzien van de tekortkomingen van notaris De M.

Uit de overgelegde stukken en inzonderheid de gegevens van de geseponeerde strafrechtelijke informatie die destijds is gevoerd, is gebleken dat notaris De M. volledig op de hoogte was van de onverdeelde eigendomstoestand. Het genoemde testament van Maria M. was voor hem verleden. Zijn ambt had voor B. B. de aangifte van de nalatenschap van Maria M. opgesteld. Hij had kennis van de moeilijke verstandhouding tussen beide erfgenamen en van het vonnis van 23 november 1978 waardoor het testament geldig was verklaard. Het blijkt niet dat hij, toen hij in maart 1979 in gezelschap van B. B. het huis kwam schatten met het oog op de verkoop, de bestaande en hem bekende onverdeeldheid kenbaar heeft gemaakt.

Op 11 april 1979 wist notaris De M. dat de akte vereffening-verdeling waardoor Beatrijs B. pas uitsluitend volle eigenaar zou worden, nog niet was verleden. Niettemin werd op die dag in zijn kantoor en op een type-formulier door zijn personeel gesteld de onderhandse verkoopovereenkomst ondertekend. Zelfs indien notaris De M. niet persoonlijk hierbij aanwezig is geweest, is hij als notaris aansprakelijk voor het handelen van zijn kantoorpersoneel in het raam van hun gewone opdrachten die uiteraard binnen zeer korte termijn door hun opdrachtgever worden nagezien. Als raadsman van Beatrijs B. moest hij het als zijn plicht beschouwen, hetzij de overeenkomst te beperken tot de onverdeelde rechten die zij in het woonhuis bezat, hetzij het sluiten van de gehele overeenkomst tot nader bevel op te schorten.

Notaris De M., die blijkbaar door beide partijen in vertrouwen was genomen, is ook te kort gekomen aan de voorlichtingsplicht die hij heeft als notaris en als rechtsgeleerde. Het gebrek aan behoorlijke voorlichting en de verleende medewerking vanwege de notaris heeft H.-V. in de waan gebracht, ja zelfs verstevigd, dat inzake de eigen-

domsoverdracht en het ter vrije beschikking krijgen van het onroerend goed geen problemen konden rijzen.

De beschreven onverantwoorde handelwijze van notaris De M. heeft ertoe geleid dat H.-V. pas een tiental maanden later dan aanvankelijk overeengekomen de volle eigendom, het genot en het vrije gebruik van het onroerend goed konden krijgen. Door zijn handelwijze is notaris De M. ook minstens medeplichtig aan de contractuele tekortkomingen van Beatrijs B. Ook hij is verplicht de schade te vergoeden die H.-V. ten gevolge van die handelwijze hebben geleden.

Door verweerders Beatrijs B. en notaris De M. wordt wederzijds niet gearchumenteed ten aanzien van hun respectief aandeel in de verantwoordelijkheid. Dit is blijkbaar het gevolg van het feit dat zij een tijdlang en totdat de rechtbank om die reden het sluiten van de debatten had uitgesteld, ten onrechte op dezelfde raadsman een beroep hadden gedaan. Rekening houdende met de mate waarin ieders tekortkomingen hebben bijgedragen tot het ontstaan en de omvang van de schade en vooral nu het duidelijk is dat Beatrijs B. in alles de bijstand heeft gezocht van de notaris, professioneel ter zake, dient Beatrijs B. in te staan voor een vierde en notaris De M. voor drie vierde van de schadelijke gevolgen.

Ten aanzien van de omvang van de schade

Door eisers H.-V. werd schade geleden die het gevolg is van de aan de verweerders te wijten laattijdigheid. Die schade wordt door hen als volgt geraamd:

1. Hogere interest op de lening van 1.500.000 frank; de eisers hebben berekend dat de met 3 pct. gestegen interestvoet over de duur van 31 jaar tot een meeruitgave zou leiden van 1.526.250 frank. Rekening houdende met een vervroegde uitkering over een gemiddelde van 15 jaar, zou dit leiden tot een schade wegens hogere interestlast ten bedrage van 788.644 frank.

2. Langere huurlast: nu ze van 1 mei 1979 tot 16 juni 1980 nog 4.500 frank huurgeld per maand dienden te betalen, zou dat een schade geven van 60.750 frank.

3. Meerprijs van verbouwingswerken: de meerprijs voor het laten uitvoeren van de verbouwingswerken wordt door de eisers begroot op een voorschot van 30.000 frank.

4. Geldboete registratierechten: wegens een beweerd te verwachten boete wegens het laattijdig verlijden van de authentieke akte wordt een voorschot van 1 frank geëist.

De eisers kunnen geen aanspraak maken op vergoeding wegens de langer betaalde huurlast. Door de onderhandse overeenkomst van 11 april 1979 was immers bepaald dat zij pas bij het verlijden van de authentieke akte de volle eigendom, het genot en het vrije gebruik van het huis zouden krijgen. Welnu, zij hebben verder zonder protest de huur betaald en hebben verzuimd vóór 17 juni 1980 de tegenpartij aan te manen tot het verlijden van de notariële akte.

Uit de overgelegde fotokopie van de authentieke hypothecaire leningsakte blijkt dat inderdaad in de mogelijkheid van vervroegde terugbetaling is voorzien, waartoe wordt verwezen naar art. 4, 1°, van een «lastenkohier». Die bedoelde modaliteiten van terugbetaling ontbreken echter bij de overgelegde stukken. Anderdeels is het duidelijk dat in een periode van dalende rentevoeten, zoals wij thans beleven, de schuldenaars er belang bij hebben door middel van een nieuwe, goedkopere lening de overdreven geachte vroegere lening terug te betalen. De eisers dienen hun schade

zoveel mogelijk te beperken en, zodra de rentevoet in de nabijheid van 8,75 pct. komt, de genoemde vervroegde terugbetalingsprocedure op gang te brengen. De kosten van deze operatie (nieuwe hypotheek, notariskosten en wederbeleggingsvergoeding) zullen dan ten laste van de verweerders dienen te komen.

In de gegeven omstandigheden is het op dit ogenblik niet mogelijk de werkelijk geleden schade met enige graad van nauwkeurigheid te berekenen. Dit geldt tevens voor de meerprijs van de verbouwingswerken en voor de geldboete in verband met de registratierechten. Nu de eisers ondertussen in elk geval reeds de verhoogde interest moesten betalen over vervallen termijnen, kunnen zij aanspraak maken op een voorschot dat naar billijkheid op de som van 100.000 frank wordt bepaald.

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 29 november 1984

1. Overeenkomst — Huur — Brand veroorzaakt door huurder in ernstige staat van geestesstoornis — Geen contractuele aansprakelijkheid — 2. Huur — Aansprakelijkheid van de hoofdhuurder voor schade veroorzaakt door zijn onderhuurder — Zelfs als deze contractueel niet aansprakelijk is — 3. Rente — Overeenkomst — Moratoire rente — Uitvoering van een verbintenis materieel onmogelijk geworden — Geen ingebrekestelling vereist.

Een huis was door de eigenares F. verhuurd aan de brouterij P., die het onderverhuurde aan D. en L. Het werd vernield bij een door D. veroorzaakte brand.

1. Het bestreden vonnis (Rb. Brugge, 4 februari 1983) stelt vast dat D. volgens een arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling op de dag van de feiten verkeerde in een staat van ernstige geestesstoornis die hem ongeschikt maakte tot het controleren van zijn daden. Het oordeelt dat de op grond van art. 1386bis B.W. ingestelde vorderingen geen belang meer hebben, nu de vorderingen die op de contractuele aansprakelijkheid steunen, gegrond zijn bevonden, en het veroordeelt de verzekeraar A. om zijn verzekerden D. en L. te vrijwaren voor het bedrag tot betaling waarvan zij veroordeeld zijn op grond van de artt. 1733 en 1738 B.W. Het door A. daartegen aangevoerde middel is gegrond:

«Overwegende dat uit het onderling verband tussen de artikelen 1732 en 1733 van het Burgerlijk Wetboek blijkt dat bij brand de huurder niet noodzakelijk moet bewijzen dat de brand door overmacht is ontstaan; dat hij om zich van zijn aansprakelijkheid te bevrijden slechts moet bewijzen, dat de brand buiten zijn schuld heeft plaatsgehad;

«Overwegende dat het bestreden vonnis, ofschoon het verwijst naar de in het middel weergegeven beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling en naar het rapport van de psychiater-deskundige betreffende de geestestoe-

stand van de verweerder D. op het ogenblik van de brand, niettemin beslist dat laatstgenoemde volledig contractueel aansprakelijk blijft;

«Overwegende dat de daad van een persoon die op het ogenblik van de uitvoering in een ernstige staat van geestestoornis verkeert die hem tot het controleren van zijn daden ongeschikt maakt, hem niet kan worden aangerekend als een fout waarvoor hij derhalve contractueel aansprakelijk zou zijn;

«Overwegende dat het bestreden vonnis, nu het beslist dat de verweerders D. en L. contractueel aansprakelijk waren op grond van de artikelen 1733 en 1735 van het Burgerlijk Wetboek, niet naar recht is verantwoord.»

2. Het vonnis veroordeelt de brouwerij P., hoofdhuurster, tot betaling van schadevergoeding aan de eigenares. De brouwerij voert aan dat zij niet aansprakelijk is als zij bewijst dat de schade buiten haar persoonlijke schuld en die van haar onderhuurders is ontstaan. Het middel faalt naar recht:

«Overwegende dat luidens artikel 1735 van het Burgerlijk Wetboek de huurder aansprakelijk is voor de beschadigingen en de verliezen die ontstaan door toedoen van de huisgenoten en van zijn onderhuurders; dat de huurder aldus niet alleen contractueel aansprakelijk is voor de fouten van zijn onderhuurders; dat de daad van een persoon die de huurder uit vrije wil de voordelen van het contract laat genieten in zijn plaats, niet kan worden aangemerkt als overmacht of als een vreemde oorzaak die hem van zijn aansprakelijkheid bevrijdt.»

3. Het vonnis veroordeelt de brouwerij tot betaling van moratoire rente met ingang van de dag van de brand. De brouwerij beweert dat die rente pas ingaat vanaf de ingebrekestelling. Ook dit middel faalt naar recht:

«Overwegende dat, wanneer de uitvoering van een verbintenis materieel onmogelijk is geworden, de schuldenaar niet meer vooraf in gebreke dient te worden gesteld vooraleer de schuldeiser tot gedwongen uitvoering kan overgaan;

«Overwegende dat het bestreden vonnis door vast te stellen dat de uitvoering van de verbintenis tot teruggave van het gehuurde huis door de brand ervan onmogelijk was geworden en door te beslissen dat eiseres, de vennootschap Brouwerij P., van rechtswege in gebreke is op de dag van die brand, de beslissing waarbij aan de eigenares en aan haar verzekeraar moratoire interest wordt toegekend, naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter: de h. Mahillon — Raadsheer-rapporteur: de h. Kreit — Advocaat-generaal: de h. Janssens de Bisthoven — Advocaten: mrs. Bützler, Dassesse, De Gryse en De Bruyn — In de zaken: N.V. A. t/ D. en L., en N.V. Brouwerij P. t/ F. e.a.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 15 februari 1985

Huur — Huurprijs — Niet bepaald in de overeenkomst — Voldoende bepaalbaar op grond van de elementen van de overeenkomst.

Na te hebben beslist dat verweerder contractueel recht heeft op de hernieuwing, voor een periode van negen jaar,

van de op 17 augustus 1981 geëindigde huur, overweegt het bestreden vonnis (Rb. Brussel, 12 oktober 1983): «dat omtrent de huurprijs te betalen voor deze 'nieuwe', meer bepaald 'hernieuwde' huur, niets bedongen was in de overeenkomst van 17 augustus 1972; dat niet blijkt dat de partijen akkoord gingen om na de hernieuwing de oorspronkelijke huurprijs te behouden; dat verweerder bij brief van 22 mei 1981 aan de eisers schreef: 'Wij zijn akkoord de jaarlijkse huur op 4.000 frank te brengen alsook de verhogingen die de wet zal toelaten'; dat uit dit voorstel blijkt dat verweerder niet betwist dat, bij gebreke aan een andere overeenkomst tussen partijen, de nieuwe huurprijs de 'huidige normale huurprijs op 18 augustus 1981' dient te zijn, nopens welke de partijen zich eventueel tot de bevoegde rechtbank moeten wenden, nu verweerder ter zake geen vordering stelt».

In het tweede onderdeel van het enig cassatiemiddel stellen eisers dat, nu er in het beding van huurhernieuwing niets bepaald was nopens de huurprijs die gedurende de huurhernieuwing door verweerder diende te worden betaald, dit beding van huurhernieuwing nietig is wegens het ontbreken van de huurprijs, die een wezenlijk element is van de overeenkomst, en dat de rechter niet vermag op dit wezenlijk bestanddeel de nietige overeenkomst van de partijen aan te vullen (schending van artt. 1108, 1126, 1131, 1134, 1135, 1304, eerste lid en 1709 B.W.).

Op de volgende gronden verwerpt het Hof dit onderdeel van het middel:

«Overwegende dat artikel 1304, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek geen verband houdt met de aangevoerde grief;

«Overwegende dat de huurprijs niet bepaald hoeft te zijn, maar dat het voldoende is dat hij bepaalbaar is;

«Overwegende dat het vonnis vaststelt dat de overeenkomst van 17 augustus 1972 voor negen jaar was aangegaan tegen de prijs van 3.200 frank per jaar, en dat artikel 5 verweerder, bij het einde van de overeenkomst, een recht op vernieuwing van de huur voor twee periodes van negen jaar toekent; dat het vonnis oordeelt dat uit de overeenkomst niet blijkt dat de partijen, voor wat de huurvernieuwing betreft, de oorspronkelijke huurprijs hebben willen behouden, en dat, uit een schriftelijk voorstel van verweerder van 22 mei 1981, blijkt dat deze niet betwist dat de huurprijs bij huurvernieuwing diende te worden aangepast; dat de rechtbank, op grond van die gegevens beslist dat de huurprijs voor de eerste periode van huurvernieuwing bij gebreke aan andere overeenkomst tussen de partijen 'de huidige normale huurprijs op 18 augustus 1981' dient te zijn;

«Dat de rechters aldus de huurprijs voor de eerste periode van huurvernieuwing bepalen op grond van een element dat, volgens hun vaststellingen, reeds door de partijen in hun overeenkomst lag besloten: de normale prijs op het tijdstip waarop de huurvernieuwing aanvangt; dat de desbetreffende beslissing derhalve wettelijk is verantwoord.»

(Voorzitter: de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur: de h. Rauws — Procureur-generaal: de h. Krings — Advocaten: mrs. Houtekier en Bützler — In de zaak: P. en De M. t/ N.V. P.)

Hof Brussel (6e Kamer), 4 januari 1984

1. Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Zaken — Bewaring — Fles gekocht bij detaillist — 2. Koop — Verborgene gebreken — Ontploffing van fles limonade — Fles gekocht bij detaillist — Rechtstreekse vordering tegen leverancier van detaillist — Vermoeden van kennis van het gebrek.

Geïntimeerde had flessen met limonade gevuld onder druk en ze verkocht aan een detaillist. Appellante werd gewond bij de ontploffing van een fles die zij bij de detaillist had gekocht.

«Overwegende dat men aansprakelijk is voor de schade veroorzaakt door zijn zaken die men onder zijn bewaring heeft;

«Overwegende dat de bewaarder de persoon is die voor eigen rekening de zaak gebruikt, er het genot van heeft of ze onder zich houdt, met de mogelijkheid er toezicht, leiding en controle op uit te oefenen;

«Overwegende dat ter zake appellante de fles had gekocht en juist die fles voor eigen consumptie wou gebruiken;

«Dat uit geen enkel gegeven door partijen voorgelegd, kan worden afgeleid dat geïntimeerde enige verdere controle bleef uitoefenen op de verkochte fles (vgl. Cass. fr., 5 juni 1971, *D.*, 1972, Somm. 191);

«Overwegende dat nu geïntimeerde geen bewaarder was van de zaak, zij evenmin op grond van artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek aansprakelijk kan worden gesteld voor de schadelijke gevolgen van een gebrek van de fles;

«Overwegende dat appellante nog de contractuele aansprakelijkheid inroept van geïntimeerde;

«Overwegende dat de uiteindelijke koper zich rechtstreeks tegen de oorspronkelijke verkoper kan wenden op contractuele basis;

«Dat de fabrikant geacht wordt de gebreken in de geleverde zaken te hebben gekend en hij dientengevolge niet alleen tot de teruggave van de prijs gehouden is, maar daarboven tot vergoeding van alle schade aan de koper zoals door artikel 1645 van het Burgerlijk Wetboek bepaald; dat gebrekkig is de zaak die voor haar normaal gebruik niet kan worden aangewend;

«Overwegende ter zake dat appellante het goed heeft gekocht bij een detaillist aan wie geïntimeerde had verkocht; dat dit niet wordt betwist;

«Dat geïntimeerde, gelet op haar hoedanigheid, de gebreken van de gevulde fles moest kennen; dat het gebrek vaststaat nu zelfs bij een enigszins onvoorzichtige manipulatie — die ter zake niet bewezen is — geen ontploffing moest worden verwacht; dat de ontploffing slechts kan te wijten zijn aan een te hoog koolzuurgehalte of een gebrek van de fles of een combinatie van beide; dat beide gebreken aan geïntimeerde die de gevulde fles beroepshalve verkocht, te wijten zijn; dat het gebrek verborgen was, zodat geen verwijt de consument kan treffen;

«Dat dientengevolge de vordering principieel gegrond was;

«Overwegende dat appellante haar schade slechts in beperkte mate bewijst;

«Dat een foto werd voorgebracht — van 1977 — waarop

twee kleine littekens zichtbaar zijn — wat geenszins verrassend is nu de foto werd genomen kort na de feiten;

«Dat de schade blijkbaar meer van morele aard is geweest en behoorlijk zal worden vergoed door toekenning van een bedrag van 1.000 fr. met vergoedende interesten vanaf de dag na het ongeval.»

(Voorzitter: de h. Van Malderen — Raadsheren: de hh. Verougstraete en Lambeau — Advocaten: mrs. Declerc loco Vanneste en Valvekens — In de zaak: D. t/ N.V. C.)

Hof Antwerpen (1e Kamer), 31 januari 1984

Onrechtmatige overheidsdaad — Rijksopvoedingsgesticht — Begeleider — Orgaan van de Staat — Opvoedings- en bewakingstaak — Minderjarige die aan het toezicht van zijn begeleider ontsnapt, een voertuig steelt en dit nadien beschadigd achterlaat — Geen fout in de conceptie of de uitvoering van de begeleiding — Geen noodzakelijk oorzakelijk verband tussen de ontvluchting en de schade.

De zeventienjarige Erik S., die bij beschikking van de jeugdrechter aan het Centraal Observatiegesticht te Mol was toevertrouwd, mocht op 28 januari 1980 in gezelschap van een begeleider zijn zieke moeder bezoeken in de kliniek te Mechelen. Bij de terugkeer ontvluchtte hij in het station te Mechelen, op het ogenblik dat de begeleidende opvoeder aan het stationsloket aldaar reisbiljetten ging kopen. Tijdens die vlucht ontvreemde hij de aan geïntimeerde toebehorende personenwagen die hij, na een ongeval, beschadigd achterliet.

De oorspronkelijke vordering van geïntimeerde strekte ertoe de Belgische Staat, o.m. op grond van de artikelen 1382-1383 B.W., aansprakelijk te doen verklaren voor deze schade. De eerste rechter (Rb. Turnhout, 2 december 1981, *Turnh. Rechtsl.*, 1983, 132) willigde de vordering in, maar dit vonnis wordt op de volgende gronden gewijzigd:

«Overwegende dat de begeleider, als opvoeder verbonden aan een rijksopvoedingsgesticht, een opvoedings- en bewakingsopdracht vervult in het kader van de wetgeving inzake de jeugdbescherming; dat hij tijdens zijn functie deelachtig is aan de uitoefening van de openbare macht en als orgaan van de Belgische Staat moet worden aanzien;

«Overwegende dat de aansprakelijkheid van appellant in toepassing van artikel 1382 B.W. moet worden onderzocht;

«Overwegende dat de begeleider V. de minderjarige S. vergezeld van het rijksopvoedingsgesticht te Mol naar zijn moeder die in het ziekenhuis te Mechelen verbleef;

«Overwegende dat deze begeleiding niet enkel op informatieve titel gebeurde doch ook om gedurende de heen- en terugreis op de minderjarige toezicht uit te oefenen en te bewaken;

«Overwegende dat deze bewakingsplicht in concreto moet worden beoordeeld;

«Overwegende dat de begeleider niet over de nodige middelen beschikte om tijdens deze begeleidingsopdracht een ontvluchting te verhinderen; dat, bij afwezigheid van dwangmiddelen, een grote en voortdurende waakzaamheid is vereist om binnen de mogelijkheden, elke ontsnapping te

beletten; dat, bij afwezigheid van fysieke dwangmiddelen tijdens de reis en in een systeem waarin een minimale medewerking van de betrokkene wordt uitgelokt, de begeleiding mede op goed vertrouwen berust; dat niet bewezen is dat het beroep op goed vertrouwen voor het kleinst mogelijke deel, een fout zou zijn in de conceptie of de uitvoering van de begeleiding; dat het ontvluchtingsverslag aantoont dat zelfs wanneer de begeleider een ontvluchting vreesde, de minderjarige toch nog gebruik kan maken van een samenloop van enkele gunstige omstandigheden — die zich in talloze vormen konden herhalen — om zijn begeleider te verschalken;

«Overwegende ten overvloede dat de schade, zoals die in concreto bestaat, eveneens kon ontstaan zonder toedoen van appelland; dat de door de minderjarige voltrokken ontvluchting, diefstal en beschadiging geen tussenliggende schakels zijn in een ononderbroken ketting tussen de ontvluchting en de schade, doch autonome beslissingen van de minderjarige die het noodzakelijk oorzakelijk verband verbreken tussen de ontvluchting en de schade;

«Overwegende dat, bij afwezigheid van fout en van oorzakelijk verband, de eis van geïntimeerde als ontvankelijk doch ongegrond wordt afgewezen.»

(Voorzitter: de h. De Vocht — Raadsheren: mevr. Bourgeois en mevr. Bertrand — Advocaten: mrs. Luyten en De Wit — In de zaak: Belgische Staat t/ Van R.)

NOOT—Zie en vergelijk: Cass., 2 september 1960, *R.W.*, 1960-61, 1183, *R.C.J.B.*, 1961, 165, met noot J. Dabin; Brussel, 9 februari 1959, *Pas.*, 1959, II, 222, *R.G.A.R.*, 1961, nr. 6657; Luik, 10 januari 1961, *Pas.*, 1961, II, 93, *R.G.A.R.*, 1962, nr. 6876.

Rb. Brugge (8e Kamer), 14 oktober 1982

Internationaal privaatrecht — Onrechtmatige daad — Verkeersongeval op Nederlands grondgebied tussen Belgisch en Nederlands voertuig — Verdrag van 's-Gravenhage van 4 mei 1971 — Toepassing van het Nederlandse recht.

«Eiseres vordert herstel van haar schade die het gevolg is van een verkeersongeval te Sluis-Nederland, op 6 september 1979 en waarvoor de verzekerde van verweerster aansprakelijk dient te worden gesteld. Verweerster betwist de aansprakelijkheid van haar verzekerde niet, doch stelt dat de Nederlandse wet ter zake van toepassing is en deze geen morele schade toekent.

«Blijkens artikel 3 van het Verdrag van 's-Gravenhage van 4 mei 1971, bekrachtigd door België op 4 april 1975, Belgisch Staatsblad 7 mei 1975, is bij verkeersongevallen op de weg de toepasselijke wet de wet van de Staat op wiens grondgebied het ongeval heeft plaatsgevonden.

«Blijkens art. 4 van zelfde verdrag wordt o.m. van deze regel afgeweken wanneer: a) er slechts één voertuig is betrokken en dit is ingeschreven in een andere Staat dan deze waar het ongeval plaatsvond; b) wanneer twee of meer voertuigen zijn betrokken en deze alle in dezelfde Staat zijn ingeschreven.

«Ter zake blijkt dat meerdere voertuigen waren betrokken in het ongeval op Nederlands grondgebied, waarvan

het aangereden voertuig in Nederland was ingeschreven en de bestuurder van Nederlandse nationaliteit en met domicilie in Nederland. Bijgevolg dient ter zake toepassing te worden gemaakt van de Nederlandse wetten en bepalingen.»

(Rechter: de h. Boudolf — Openbaar ministerie: de h. Baert — Advocaten: mrs. De Becker en Verhaeghen loco De Clerck — In de zaak: R. t/ N.V. D.)

Rb. Mechelen (1e Kamer), 18 januari 1983

Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Zaken — Gebrek — Labiel dak van hoogspanningsinstallatie — Bewaring — Erfpacht.

Luc P. kwam om het leven toen hij bij een werk dat hij voor rekening van L. uitvoerde, door het dak viel van een hoogspanningsinstallatie, geëxploiteerd door de N.V. I. Zijn ouders eisen schadevergoeding. De rechtbank is van oordeel dat de dakbedekking door een gebrek was aangetaast. Ten aanzien van de aansprakelijkheid van de N.V. I. beslist het vonnis:

«Overwegende dat deze geen eigenares is van de cabine, maar ingevolge contract van 23 oktober 1970, verleden voor notaris De Block, van de vorige eigenaars, de echtelieden Van G., een lokaal huurde voor een termijn van 99 jaren, dat zal aangewend worden als transformatiecabine voor elektrische energie;

«Overwegende dat zulks neerkomt op een erfpacht; dat hieruit voortvloeit dat het 'lokaal' onder bewaking staat van de N.V. I. en dat deze aansprakelijk is voor de schade door deze zaak veroorzaakt;

«Overwegende dat het dak van een lokaal normalerwijze het gewicht van een persoon moet kunnen dragen;

«Overwegende dat de N.V. I. vergeefs opwerpt een waarschuwingsteken op de cabinedeur te hebben aangebracht, aangezien de oorzaak van het ongeval niet ligt in het al of niet aanbrengen van een waarschuwingsteken maar in de gebrekkige toestand van het dak;

«Overwegende dat de N.V. I. even vergeefs opwerpt dat zij geen toegang had tot het dak en dat de vorige eigenaar het lokaal had afgedekt met een plankenvloer die deels uitstak;

«Overwegende dat immers de erfpachter toegang heeft tot het dak en moet zorgen dat hij deze toegang kan uitoefenen, alsmede op voortdurende wijze de toestand ervan dient na te gaan;

«Overwegende dat er geen aansprakelijkheid kan worden ingeroepen van het slachtoffer, die zelfs als elektricien mocht verwachten dat het dak zijn gewicht zou kunnen dragen;

«Overwegende dat bijgevolg de aansprakelijkheid van de N.V. I. vaststaat;

Ten aanzien van L. beslist de rechtbank «dat, daar de N.V. I. de bewaking van het dak had als erfpachter, L. niet het toezicht diende uit te oefenen op het dak en aan hem geen aansprakelijkheid kan worden toegeschreven.»

(Voorzitter: de h. Wauters — Rechters: de hh. Simons en Van de Walle — Advocaten: mrs. De Wit, Vrijdaghs, Buelens, Machiels, Verbek, Neefs en Van Bellinghen — In de zaak: P. en M. t/ N.V. I. e.a.)

Rb. Hasselt (1e Kamer), 7 maart 1983

1. Koop — Perceel bouwgrond in verkaveling — Clausule van burgerlijke bewoning — Kwalificatie — Contractueel bedongen erfdiensbaarheid ten laste en ten voordele van ieder perceel van de verkaveling — 2. Overeenkomst — Derdenbeding — Vordering van de derde-begunstigde tot ontbinding van de overeenkomst tussen bedinger en belover — Ongegrond.

Kavel 22 in een door eiseres bewerkstelligde verkaveling werd in 1961 verkocht aan de echtgenoten S.-T. Bedongen werd dat zouden gelden de lasten, bedingen en voorwaarden opgenomen in een akte («lastenkohier») die de verkoop van de gronden zou beheersen. In die akte kwam een beding van burgerlijke bewoning voor. In 1971 verkochten de echtgenoten S.-T. het perceel aan de verweerders; in de akte werden dezelfde verkoopvoorwaarden bedongen als bij de vorige verkoop. Verweerder richtte op de grond een gebouw op, waarin hij zijn beroep van accountant begon uit te oefenen. Eiseres vordert de ontbinding van de verkoop ten laste van de verweerders.

«Verweerders betwisten niet dat de voorwaarden, bedingen en lasten, zoals opgenomen in het lastenkohier van de verkaveling van 8 juni 1961 en overgeschreven ten hypotheekantore te Hasselt op 12 juni 1961, door hen moeten worden nageleefd. In hun eigendomstitel van 20 december 1971 zegden verweerders overigens expressis verbis kennis te hebben genomen van die voorwaarden vóór het verlijden van hun eigendomsakte en verbonden zij zich ertoe zich ernaar te zullen schikken.

«De clausule in de eigendomstitel van verweerders is een directe verwijzing naar het lastenkohier van de verkaveling waarin een beding van burgerlijke bewoning ten laste van alle bouwpercelen van de verkaveling was opgenomen. Op alle bouwpercelen werd also een erfdiensbaarheid gelegd, ongeacht wie er eigenaar van zou zijn of worden, krachtens welke elk bouwterrein de bestemming van particuliere woning kreeg met uitsluiting van iedere wijziging van die bestemming, hetzij door handelsexploitatie, slijterij of nijverheid; alle andere doeleinden dan woongelegenheden werden uitgesloten.

«Ieder bouwperceel werd dus bezwaard met een identieke erfdiensbaarheid ten voordele van alle andere percelen van de verkaveling.

«Verweerders die hoegenaamd niet betwisten dat de door hun opgetrokken woning op kavel 22 dienstig is voor de accountantsbedrijvigheid van eerste verweerder, miskennen de op hun erf gevestigde erfdiensbaarheid. Het blijkt immers uit een officieel schrijven van het stadsbestuur Hasselt van 1 maart 1979 dat eerste verweerder op dat ogenblik in het opgetrokken gebouw negentien bedienden tewerkstelde, welk feitelijk gegeven verweerders overigens niet tegenspreken.

«Dat verweerders ook nog in het gebouw in kwestie wonen is irrelevant. Elke andere bestemming dan woongelegenheden werd door de contractuele erfdiensbaarheidsclausule verboden en de tekst van artikel 6 van het lastenkohier in kwestie staat niet toe te besluiten dat alleen een uitsluitende aanwending van het gebouw voor een andere bestemming dan bewoning zou zijn verboden.

«Of het uitoefenen van het beroep van accountant ja dan

neen een 'handelsactiviteit' is, is eveneens zonder belang voor de beoordeling ten gronde, omdat het uitoefenen van het beroep van accountant in het gebouw in kwestie neerkomt op het geven van een andere bestemming dan de contractueel opgenomen bestemming, namelijk particuliere woongelegenheden.

«De miskennis door verweerders van de door hen aangegane verbintenis hun goed enkel tot particuliere woongelegenheden te benutten staat derhalve vast.

«Zich beroepend op artikel 6 van het lastenkohier wenst eiseres deze tekortkoming te doen sanctioneren door de ontbinding van de verkoopovereenkomst van 20 december 1971 met uitzetting van verweerders-kopers en met veroordeling tot schadevergoeding, maar dit kan niet. Overeenkomsten brengen immers in algemene regel alleen gevolgen tussen de contracterende partijen teweeg (art. 1165 B.W.) en eiseres was niet partij in de koop-verkoopovereenkomst van 20 december 1971.

«De uitzondering op de algemene regel voornoemd, namelijk het beding ten behoeve van een derde (artikel 1121 B.W.), op welke rechtsfiguur eiseres zich overigens beroept, is ter zake geen nuttige rechtsgrond voor de door eiseres ingestelde vordering tot ontbinding van de koop-verkoopovereenkomst voornoemd omdat een derdenbeding de begunstigde het recht verleent de uitvoering van een verbintenis in rechte te vorderen (Vandeputte, *De Overeenkomst*, blz. 345).

«Anders oordelen zou erop neerkomen dat de derde-begunstigde zou tussenkomen in de hoofdovereenkomst tussen bedinger en belover, waarin hij nochtans geen partij is, en zou het ongerijmde gevolg hebben dat de koop-verkoop van 20 december 1971 aan de zijde van een contractpartij (namelijk de koper) ontbonden zou worden verklaard, maar niet aan de zijde van de andere contractpartij (namelijk de verkoper), welke laatste in de onderhavige betwisting overigens geen partij is.

«De vordering tot ontbinding van de koop-verkoop van 20 december 1971 met machtiging tot uitdrijving van verweerders-kopers is derhalve ongegrond».

(Voorzitter: mevr. Bertrand — Rechters: de hh. Raskin en Gutschoven — Advocaten: mrs. De Coster en de Wijs — In de zaak: N.V. F. t/ Van H. en V.)

NOOT—Betreffende de clausule van burgerlijke bewoning raadplege men: Cass., 16 mei 1952, *Pas.*, 1952, I, 597; Cass., 6 januari 1967, *Pas.*, 1967, I, 536; Brussel, 10 juni 1971, *Pas.*, 1971, II, 307, *R.C.J.B.*, 1973, 573, met noot P. Dehan en M.-L. Stengers, «La clause d'habitation bourgeoise»; Derine, R., Van Neste, F. en Vandenberghe, H., *Zakenrecht*, in *Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, V, Deel II, B, Gent, Story-Scientia, 1984, 609-616, nr. 923.

Rb. Antwerpen (8e Kamer), 19 mei 1983

Hinder — Brand in garagebox — Geen overlast.

Tweede verweerder huurde van eerste verweerder een magazijn waaraan een garageboxencomplex paalde. Een van de garageboxen werd door M. eveneens van eerste verweerder gehuurd. In die box was de bij eiseres verzekerde

wagen van M. gestald die door een brand zwaar werd beschadigd. Eiseres, die de door M. geleden schade vergoedde en derhalve in diens rechten werd gesubrogeerd, vordert de betaalde schadevergoeding terug van verweerders en baseert zich daarover onder meer op artikel 544 B.W. (abnormale burenhinder). De rechtbank wijst deze vordering op de volgende gronden af:

«Overwegende dat een brand niet tot abnormale burenhinder kan worden gerekend, en bijgevolg niet onder toepassing van art. 544 B.W. valt;

«Overwegende dat abnormale, dit is ontoelaatbare burenhinder een 'overlast' — term gebruikt door de Nederlandse juristen om duidelijk te laten uitkomen dat sommige hinder moet worden geduld, maar niet die vanaf een bepaalde graad, dit is boven de maat van gewone ongemakken (Derine e.a., *Beginnselen Belg. Privaatrecht*, uitg. 1974, V, *Zakenrecht*, Deel I, A, nr. 245, p. 450 — betekent, die een compensatie, niet een volledige vergoeding, ten gunste van de benadeelde rechtvaardigt (De Page, V, éd. 1975, nr. 935, p. 828);

«Overwegende dat die overlast pas ontstaat door het conflict tussen enerzijds het normaal genot van het eigendomsrecht en anderzijds het nadeel dat voor de burens toch uit dat genot kan voortvloeien (De Page, o.c., nr. 921, 2°, p. 815); dat het er inzake burenhinder dus telkens opaan komt uit te maken of een bepaalde genotsstoornis (van de benadeelde) de gewone maat overtreft, zoals bijvoorbeeld overdreven lawaai, stank, belemmering van uitzicht enzovoort (Derine e.a., o.c., nr. 269, p. 489);

«Overwegende dat een brand nooit een overlast is die tot het toelaatbare moet worden beperkt, maar een totale last die totaal moet worden vermeden; dat met andere woorden niemand een zekere mate van brand hoeft te dulden en alleen voor de overige brandschade compensatie kan vorderen; dat met andere woorden M. niet hoefde te aanvaarden dat alleen maar het dak of een spatbord van zijn auto verbrandde en hij dan enkel voor de overige brandschade vergoeding kon vorderen;

«Overwegende, subsidiair, dat in de door de rechtsleer geciteerde voorbeelden en door de rechtspraak behandelde gevallen brand nooit voorkomt als een tot burenhinder (art. 544 B.W.) behorende gebeurtenis (De Page, o.c., nr. 922, 936 t/m 939; Derine e.a., «Zakenrecht», *T.P.R.*, 1981, pp. 149-151, nr. 22);

«Overwegende bijgevolg dat de vordering van eiseres, gebaseerd op art. 544 B.W., eveneens als ongegrond voorkomt.»

(Rechter: de h. Albers — Openbaar ministerie: de h. Rubbens — Advocaten: mrs. Pallemmaerts, Raymaekers loco Lenaerts en Bouteligier loco Machiels — In de zaak: N.V. A. t/ P. en S.)

NOOT—Zie in dezelfde zin: Rb. Brussel, 14 januari 1980, *R.G.A.R.*, 1980, nr. 10.260.

Corr. Leuven (5e Kamer), 29 september 1983

Onrechtmatige daad — Oorzakelijk verband — Door gemeente gemaakte kosten voor opruimings- en reinigingswerken van de openbare weg — Wettelijke verplichting — Geen verbreking van het causaal verband.

De stad Leuven en de gemeente Zaventem hebben zich burgerlijke partij gesteld voor de kosten van opruimings- en reinigingswerken die dienden te worden uitgevoerd wegens het feit dat een aan de burgerlijk aansprakelijke toebehorende vrachtwagen, bestuurd door de beklagde, op de rijbaan massaal olie had verloren, waardoor het verkeer zeer gevaarlijk werd gemaakt.

«Overwegende dat de burgerlijke partijen weliswaar dienen te zorgen voor het onbelemmerd gebruik en de veiligheid van de door haar beheerde wegen;

«dat het echter niet voor de hand ligt dat de burgerlijke partijen die ex lege tot bepaalde prestaties of uitgaven verplicht zijn, geen schadevergoeding mogen vorderen indien zij krachtens hun wettelijke of statutaire verplichtingen schade lijden naar aanleiding van de fout van een derde (Zie Vandenberghe, Van Quickenborne en Hamelink, 'Overzicht van rechtspraak. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad 1964-1978', *T.P.R.*, 1980, 1444);

«dat diegene die door een onwettige of ongeoorloofde handeling een belemmering van het verkeer veroorzaakt, en dientengevolge de gemeente ertoe noopt, ingevolge de op haar rustende verplichting aan de hinder een einde te maken, aansprakelijk kan worden gesteld om de aldus door de gemeente opgelopen schade te vergoeden;

«dat de wettelijke verplichting niet noodzakelijk het causaal verband verbreekt tussen de fout van de vrachtwagenbestuurder enerzijds en de door de burgerlijke partijen gedane kosten voor opruiming anderzijds;

«dat de schadepost 'personeelskosten' niet bestaat in de uitbetaling van de lonen zelf die aan het personeel zijn uitbetaald, maar wel in het derven van de prestaties van het personeel tijdens de uitvoering van de werken;

«dat de eerste rechter terecht de door de gemeentelijke overheden gemaakte kosten ten laste van de beklagde en de burgerlijk verantwoordelijke heeft gelegd.»

(Voorzitter: mevr. De Kempeneer — Rechters: mevr. Maertens en de h. Herbots — Openbaar ministerie: de h. Verbelen — Advocaten: mrs. Derveaux, Vlassak en De Ketelaere — In de zaak: Stad Leuven en a. t/ D. e.a.)

NOOT—Zie in dezelfde zin: Cass., 9 maart 1984, *R.W.*, 1983-84, 2805, met noot M.C. Kruithof, *J.T.*, 1984, 617; Cass., 15 maart 1985, *R.W.*, 1984-85, 2617, met noot M. Van Quickenborne; zie nochtans: Cass., 28 juni 1984, *R.W.*, 1984-85, 2547, met noot, *J.T.*, 1984, 618; betreffende deze problematiek raadplege men voorts de verwijzingen geciteerd in de noot onder Cass., 28 juni 1984, *R.W.*, 1984-85, 2550.

Vred. Menen, 25 mei 1983

Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Ouders — Driejarig kind dat plotseling de rijbaan oploopt — Objectief onrechtmatige daad — Tekortkoming in de toezichtsverplichting.

De rechtbank oordeelt dat het driejarig kind van de verweerders, dat plotseling en onvoorzienbaar van tussen geparkeerde wagens de rijbaan was opgelopen, de enige oorzaak is van het ongeval waarbij de auto van eiser bescha-

digd werd. Betreffende de aansprakelijkheid van de ouders beslist de rechtbank :

«a) Volgens de heersende rechtsleer en rechtspraak kan een kind van minder dan 7 à 8 jaar geen fout of nalatigheid begaan in de zin van de artt. 1382 en 1383 B.W. Wanneer het oorzaak is van een schadeberokkenende daad, spreekt men van een objectief onrechtmatige daad van het kind. Men gaat na of een goede huisvader de daad zou hebben begaan. Het is evident dat een goede huisvader een roekeloze daad zoals het kind Lionel beging, niet zou hebben gedaan. Zo er een objectief onrechtmatige daad is, zoals in casu, speelt het aansprakelijkheidsvermoeden van art. 1384, tweede lid, B.W. : 'De vader en de moeder zijn aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door hun minderjarige kinderen.' Deze opvatting werd enkele jaren terug bekrachtigd door het Hof van Cassatie bij arrest van 28 oktober 1971, *Arr. Cass.*, 1979, 219.

«b) Het aansprakelijkheidsvermoeden van art. 1384, tweede lid, B.W. is dubbel, en houdt in zowel een vermoeden van fout in de opvoeding als een fout in het toezicht over het kind. Wat ook bevestigd werd door het Hof van Cassatie in zijn arrest van 8 februari 1960, *Arr. Cass.*, 1960, 516. De rechtspraak neemt vrij gemakkelijk het tegenbewijs aan en stelt zich tevreden met de niet weerlegde bewering van de ouders dat het kind een normale ontwikkeling krijgt, regelmatig naar school gaat, een evenwichtig gedrag en een goede omgang heeft. Strenger is de rechtspraak bij de beoordeling van een voldoende toezicht. Hoe jonger het kind is, des te nauwlettender het toezicht moet zijn. Hier spelen een reeks criteria bij de appreciatie zoals leeftijd, ouders, karakter, toestand milieu, omstandigheden van de onrechtmatige daad, tendens naar meer vrijheid in de samenleving.

«Wij zijn van oordeel dat de onrechtmatige daad van een kind niet het gevolg is van een fout in zijn opvoeding, maar zeker een fout in het toezicht vanwege zijn ouders. Verweerders waren erg onvoorzichtig met hun driejarig kind vrij te laten rondlopen in het café, waar ze zaten, wetende dat de voordeur openstond, en wetende van ter plaatse zijnde zoals wij dat de Wahisstraat een drukke verkeersstraat gebleven is niettegenstaande het verkeerssteken (uitgezonderd plaatselijk verkeer).

«Verweerders zijn dan ook burgerlijk aansprakelijk voor de onrechtmatige daad van hun kind.

«Voor de hierboven weergegeven rechtsprincipes verwijzen wij ook naar de studie van prof. R. Kruithof, 'Aansprakelijkheid voor andermans daad: kritische bedenkingen bij enkele ontwikkelingen', *R.W.*, 1978-79, 1393-1426.»

(Rechter : de h. De Brouwer — Advocaten : mrs. De Jaegere en Bekaert — In de zaak : C. t/ S. en V.)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van het Departement Rechten U.I.A.

Aan het nazien van het Belgisch Staatsblad van maart 1986 verleenden hun medewerking: W. Lambrechts, J. Steenlant en J. Van Steenberge

Kamerontbinding — Gevolgen voor vroegere ingediende wetsontwerpen

Art. 1, eerste lid, van de wet van 3 maart 1977 bepaalt dat in geval van ontbinding van beide Kamers als niet bestaande worden beschouwd de ontwerpen en voorstellen van wet die noch door de ene noch door de andere ontbonden Kamer zijn aangenomen of die of door de ene of door de andere ontbonden Kamer meer dan acht jaar vóór de ontbinding zijn aangenomen. Om de herdruk van talrijke parlementaire documenten te vermijden, is het de gewoonte dat de nieuw verkozen Kamers sommige ontwerpen van wet die vóór de ontbinding bij het Parlement aanhangig zijn gemaakt, ontheffen van het verval. De wet van 14 februari 1986 (*B.S.*, 7 maart 1986) bevat de lijst van die ontwerpen van wet die vóór de ontbinding van de Kamers bij het Parlement aanhangig waren gemaakt en die de Regering van het verval wenst te doen ontheffen. De wet biedt een goed overzicht van alle wetsontwerpen die sinds jaren op het getouw staan.

W.L.

Europees Verdrag inzake sociale zekerheid

De wet van 2 september 1985 bevat de goedkeuring van het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid en van het Aanvullend Akkoord ter toepassing van het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid, opgemaakt te Parijs op 14 december 1972 (*B.S.*, 14 maart 1986).

Het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid bevat coördinatiebepalingen m.b.t. de toepassing van sociale-zekerheidswetgevingen van de landen van de Raad van Europa. Het heeft betrekking op alle sectoren van de sociale zekerheid en regelt o.m. de toepasselijke wetgeving, de betaling van prestaties in het buitenland, het niet-discriminatie-principe, de berekening van de pensioenen in geval van prestaties in meerdere lid-staten. Het is duidelijk dat de E.G.-verordeningen inzake sociale zekerheid voorrang hebben op dit verdrag.

België is de zesde lid-staat die het verdrag ratificeert, na o.m. beide andere Benelux-partners. Vier andere landen hebben het verdrag intussen ook ondertekend.

J.V.S.

Wet tot strafbaarstelling van de overtredingen van de verordeningen van de E.E.G. inzake de wijnmarkt

In het Belgisch Staatsblad van 19 maart 1986 is bovenvermelde wet van 21 februari 1986 verschenen. Deze wet past in het kader van de medewerking die de lid-staten verlenen aan de uitvoering van de Gemeenschapsverdragen en van de ter uitvoering daarvan vastgestelde besluiten. Teneinde de doelstellingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid als omschreven in art. 39 E.E.G.-Verdrag in de sector wijn te verwezenlijken, heeft de E.E.G. een aantal verordeningen uitgevaardigd in het kader van een gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt. Voor de stand van de communautaire wetgeving in de betrokken sector (tot 1 januari 1986) mag ik gaarne verwijzen naar het «Publikatieblad van de E.G. : Repertorium op de geldende Ge-

meenschapswetgeving en op andere besluiten van de instellingen van de Gemeenschap — 7de editie».

Deze verordeningen bevatten een aantal gebods- en verbodsbepalingen waarvan de naleving slechts doeltreffend met sancties kan worden afgedwongen. Nu is de Gemeenschap, behoudens in de vervoersector en op het vlak van de mededingingsregels, niet bevoegd om sancties op te leggen voor het overtreden van het communautaire recht door particulieren. Krachtens artikel 5 E.E.G.-Verdrag dat de lid-staten de verplichting oplegt om alle algemene of bijzondere maatregelen te treffen die geschikt zijn om de nakoming van de uit het Verdrag of de handelingen der instellingen voortvloeiende verplichtingen te verzekeren, dienen de lid-staten er dan ook voor te zorgen dat de particulieren het Gemeenschapsrecht naleven, in casu door het opleggen van sancties.

Hoewel de wet van 28 maart 1975 betreffende de handel in landbouw-, tuinbouw- en zeevisserijproducten en de wet van 24 januari 1977 betreffende de bescherming van de gezondheid van de verbruikers op het stuk van de voedingsmiddelen en andere produkten van toepassing zijn op de wijnsector, dekken deze wettelijke bepalingen niet alle verplichtingen die voortvloeien uit de communautaire wetgeving ter zake. Ook de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken zou volgens de memorie van toelichting de Koning de bevoegdheid verlenen strafsancities te bepalen voor sommige, maar niet voor alle overtredingen van E.E.G.-verordeningen inzake de wijnmarkt die niet onder toepassing vallen van de hiervoor vermelde wetten van 1975 en 1977.

Daarom verleent de wet van 21 februari 1986 aan de Koning de bevoegdheid om het niet-nakomen van de verplichtingen die hij aanwijst en die ter zake van de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt voorgeschreven zijn door de E.E.G., strafbaar te stellen met de in deze wet bepaalde geldboete van 26 frank tot 5.000 frank. Uiteraard geldt dit niet voor de niet-naleving van verplichtingen strafbaar gesteld door bovenvermelde wetten van 1975 en 1977 (art. 1). Tevens wordt de Koning de opdracht verleend om alle maatregelen te treffen die nodig zijn voor de uitvoering van de communautaire voorschriften in het kader van de gemeenschappelijke ordening van de wijnmarkt. Deze K.B.'s kunnen de opheffing en wijziging van wetsbepalingen inhouden en de in art. 1 bepaalde straffen toepasselijk verklaren (art. 2).

Wat betreft de opsporing en de vaststelling van de misdrijven verwijst artikel 3 van de wet naar het systeem van de wet op de handelspraktijken. De minister van Economische Zaken zal de ambtenaren aanduiden die hiermee belast zijn.

J.S.

Meeteenheden — Kalibratie

De wet van 16 juni 1970 betreffende de meeteenheden, de meetstandaarden en de meetwerktuigen is in wezen een ijkwet. De ijkverrichting bestaat in het experimenteel vaststellen of de meetinstrumenten al dan niet voldoen aan de wettelijke voorschriften.

De wet van 26 februari 1986 (B.S., 19 maart 1986) tot wijziging van artikel 30 van de wet van 16 juni 1970 maakt de oprichting onmogelijk van een Belgische Kalibratieorga-

nisatie en een officiële erkenning van openbare en private meetlaboratoria.

Kalibratie betekent het onderzoek van een meetinstrument met het oog op het vaststellen van de grootte van zijn eventuele miswijzingen zodat bij gebruik de nodige correcties op de meetresultaten kunnen worden uitgevoerd.

Kalibratieverrichtingen reiken verder dan de ijkverrichtingen omdat ze de metingsfouten waartoe bepaalde meetwerktuigen aanleiding geven, nauwkeurig kwantificeren: het betreft voornamelijk instrumenten die worden gebruikt bij de vervaardiging van produkten of bij de uitvoering van een kwaliteitscontrole waaraan meer en meer een behoefte bestaat in onze geïndustrialiseerde samenleving.

W.L.

Investeringsfonds voor Vlaanderen — Verdaging

Door het decreet van 24 januari 1985 werd een Investeringsfonds ingesteld ter verdeling van de subsidies voor bepaalde werken, leveringen en diensten die in het Vlaamse Gewest door of op initiatief van de gemeenten worden uitgevoerd. Dit investeringsfonds wil via een systeem van trekingsrechten een bredere autonomie geven aan de gemeenten bij hun investeringsbeleid en investeringsmogelijkheden. Om deze doelstellingen optimaal te verzekeren is evenwel een minimale stijving van het Investeringsfonds vereist. Het op dit ogenblik ter beschikking zijnde bedrag is echter onvoldoende. Daarom heeft het decreet van 12 februari 1986 (B.S., 25 maart 1986) de datum van inwerkingtreding verdaagd tot 1 januari 1988.

W.L.

Bijzondere machten

In het Belgisch Staatsblad van 28 maart 1986 verscheen de wet van 27 maart 1986 tot toekenning van bepaalde bijzondere machten aan de Koning. Met deze wet beoogt de Regering drie objectieven: de bevordering van de tewerkstelling, de vermindering van het netto te financieren saldo van de schatkist door de beperking ervan tot 7% van het B.N.P. en het behoud van het concurrentievermogen.

Die wet vertoont in haar opzet een duidelijke gelijkenis met de wetten van 2 februari 1982 en 6 juli 1983.

Sinds de wet van 16 juli 1926 heeft de wetgever de Koning herhaaldelijk en telkens voor een beperkte periode bevoegdheden verleend die men conventioneel «bijzondere machten» noemt. Wetten met een dergelijk oogmerk verlenen de Koning een verordenende macht van een andere aard dan die welke Hij traditioneel bezit krachtens artikel 67 van de Grondwet.

De vraag of het toekennen van bijzondere machten al dan niet bestaanbaar is met de Grondwet heeft aanleiding gegeven tot meerdere besprekingen in de Wetgevende Kamers en in de rechtsliteratuur. Men leze o.m. de uitstekende studie van Alen, A., «De 'Bijzondere machten': een nieuwe 'Besluitenregering' in België?», *T.B.P.*, 1986, nr. 4, 199-218 met een bibliografie over het gestelde probleem, principiële rechtspraak en een schematisch overzicht van de bijzondere-machtenwetten van 1926 tot nu.

W.L.

BOEKEN

S. GUTWIRTH, **Dostojevski Criminoloog?**, in Interuniversitaire reeks criminologie en strafwetenschappen, Kluwer, Antwerpen, 1985, VII + 185 blz., 750 fr.

Ondanks enig scepticisme bij het zien van de titel, is de lectuur van het boek een meevaller geworden. Het geheel laat een vlotte indruk en het veelvuldig aanhalen van citaten uit literatuur van en over Dostojevski stoort de leesbaarheid weinig of niet.

Dostojevski was wel geen theoreticus over de misdaad, maar de schrijver was door het fenomeen van het Kwade fel getroffen en maakte dit tot een hoofdthema van zijn werk. Uit dit werk poogt Serge Gutwirth dan ook de denkbeelden van de Russische schrijver te analyseren omtrent misdaad, schuld, strafrecht en straf.

De twee eerste hoofdstukken besteden uitgebreide aandacht aan het leven en de persoonlijkheid van de schrijver. Voor wie Dostojevski niet (goed) kent, betekent dit een goede inleiding en dan nog vanuit een voor een jurist toch interessante hoek.

De twee laatste hoofdstukken zijn iets zwaarder en behandelen de psychologische, filosofische en vooral criminologische denkbeelden van de schrijver. Maar ook deze passages blijven leesbaar en wars van overvloedig onbegrijpelijk woordgekraam, waar bepaalde criminologische literatuur zo ziek aan is.

Het boek vormt voor een jurist met enige literaire of wijsgerige interesse dan ook een welgekomen verrassing in de overvloed aan criminologisch werk waar hij nog al eens bitter weinig aan heeft.

Patrick Arnou

M. DERKSEN EN G.J. VAN ROSSUM, **Te gek? Politiewerk en cliënten met psychische problemen**, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 1985, 144 blz., 10 gulden

In onze hedendaagse samenleving is de politie naast een overheidsinstelling voor de haar toevertrouwde gerechtelijke en administratieve opdrachten, ook een soort eerstehulporganisatie geworden die in de diverse crisissituaties waarin ze betrokken wordt, adequate hulp kan en moet verlenen.

In vele gevallen (gezinsproblemen, burenruzies, burgerlijke geschillen) zal de politieman eerder als bemiddelaar en raadsman tussenkomen, dan wel als lid van een gerechtelijk orgaan.

Dit boekje gaat nu de reactie na van de politie op psychische probleemgevallen aan de hand van een concreet onderzoek bij de Rotterdamse geüniformeerde politie.

Politie mensen zullen vaak als eerste «officiële» ter plaatse verschijnen bij acute psychische noodsituaties. Door aangepaste reactie zullen zij moeten pogen de situatie meester te worden. Het onderzoek is zeker belangwekkend voor al wie verantwoordelijkheid draagt inzake politie. Ook de aan het einde gedane aanbevelingen zijn interessant. Aldus het voorstel om per korps een boekje samen te stellen met de verschillende personen of hulporganisaties naar wie men mensen in moeilijkheden onmiddellijk kan verwijzen en de suggestie aan iedere agent op ronde een dergelijk boekje ter beschikking te stellen.

Een bescheiden onderzoek, maar met een voor de politiek aanzienlijk praktisch belang.

Patrick Arnou

JONGE BALIE CONGRES 1985, **Congresbundel — Bewaring verzekerd? — De advocaat in de voorfase van het strafproces**, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1985, 161 blz.; JONGE BALIE CONGRES 1985, **Congresverslag — Bewaring verzekerd? — De advocaat in de voorfase van het strafproces**, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1986, 104 blz.

Met de artt. 40 en 41 Sv. heeft de Nederlandse wetgever een wettelijk kader geschapen waardoor in elk geval theoretisch is verzekerd dat iedere gedetineerde verdachte rechtshulp ontvangt. De dienstdoende piketadvocaat wordt onverwijld van elke inverzekeringstelling in kennis gesteld. In de voorfase van het strafproces

vanaf de aanhouding tot aan de sluiting van het gerechtelijk vooronderzoek, ligt dan ook een belangrijk werkterrein voor de strafrechtelijk geïnteresseerde advocaat. De kwaliteit van deze rechtshulp moet echter op het gewenste peil gebracht worden. Op het Jonge Baliecongres 1985 te Noordwijk aan Zee kwam de verbetering van de kwaliteit van deze strafrechtshulp ruim aan bod.

De congresbundel bevat, naast juridisch-technische bijdragen over het strafrechtelijk vooronderzoek, ook nuttige praktische wenken voor de piketadvocaat. Zelfs de politie-instructies omtrent de behandeling van arrestanten op het politiebureau werden uiteengezet.

In het congresverslagboek werden de op schrift gestelde bijdragen van de congresprekers opgenomen. De protagonisten van het strafrechtelijk onderzoek kregen de gelegenheid hun visie over de taak van de advocaat in de voorfase van het strafproces toe te lichten. De politiecommissaris schrok er niet voor terug ernstige twijfels te uiten over de kwaliteit van de rechtsbijstand in de fase van het politieonderzoek.

Voor wie meer informatie wenst over de voorfase van het strafprocesrecht in Nederland vormen deze boekjes ongetwijfeld een nuttig naslagwerk. Wie ook in België aan de advocaat een taak tijdens het vooronderzoek wil toevertrouwen, kan best eerst kennis nemen van de ervaringen in Nederland.

Jean Laenens

J.P. FRANX, **Het Ontwerp Boek IV van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering**, 1985, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle, 106 blz.

Deze publikatie werd op 4 april 1985 bekroond met Kluwer's Post Scriptum en verschijnt derhalve in de Post Scriptum Reeks. De winnaar van de prijs behandelt het Nederlands wetsontwerp voor een nieuwe regeling van het arbitragerecht, dat in de toekomst zal worden een nieuw boek IV van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Hij doet dit in het licht van internationale arbitrage. Hiermee bedoelt hij vooral de internationale handelsarbitrages. Hij bestudeert zeer diepgaand het Franse recht inzake internationale arbitrage. Hij onderzoekt tevens de mogelijkheden tot unificatie via een Modelwet als ontworpen door Uncitral, zijnde de United Nations Commission on International Trade Law.

Jean Laenens

J.A. BORMAN, **Procesrecht in Arobzaken**, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1985, 165 blz.

Deze studiepocket werd voor het onderwijs geschreven. Niettemin zal het boek ook in de rechtspraak diensten bewijzen. De Nederlandse rechtspractici kunnen immers met dit boek snel gewijs raken in het administratief procesrecht. Behandeld worden: de rechtsgang bij de Afdeling rechtspraak van de Raad van State; de bezwaarschriftenprocedure en het administratiefrechtelijk kort geding bij de Voorzitter van de Afdeling. Met voorbeelden uit de jurisprudentie biedt de auteur een praktische handleiding over de geschillen van bestuur in Nederland. Wie voorstander is van een administratief kort geding bij de Belgische Raad van State (zie recent nog *Parl. St., Kamer*, 1985-86, nr. 570/1), vindt alvast rechtsvergelijkende argumenten in deze publikatie.

Jean Laenens

BALIE

Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel — Samenstelling van de Raad der Orde

Stafhouder: mr. Marc De Kock; leden: mrs. Hugo Van Eecke, Leo Lindemans, Albert Danckaert, Liliane Deldycke, Hans Kets-

man, Luc Deleu, Geneviève Boliau, Thierry Claeys, Jan Uyttersprot, Ignace Maes, Antoon Dubois, Bertrand Asscherickx, Louis Chabert, August Gooris, Roel Nieuwdorp en Paul Depuydt.

Conferentie van de Jonge Balie te Kortrijk — Openingsvergadering op 24 oktober 1986

De plechtige openingszitting vindt plaats op vrijdag 24 oktober 1986 om 16.00 uur in het stadhuis van Kortrijk, Grote Markt.

Mr. Kris Gheysen houdt de openingsrede met als titel: «Omtrent het charter van de belastingplichtige».

Vlaamse conferentie der Balie van Gent — Openingsvergadering op 25 oktober 1986

De plechtige openingsvergadering heeft plaats op zaterdag 25 oktober 1986 om 15.00 uur in de Pacificatiezaal van het stadhuis, Botermarkt, Gent.

Mr. Patricia Van den Noortgaete houdt de openingsrede: «Het woord is aan de verdediging».

MEDEDELINGEN

Wetgeving in cijfers

Uit een antwoord van de minister van Justitie op een vraag van senator Lenfant blijkt, dat tijdens de periode van 24 juli 1976 tot 2 augustus 1986 in het Belgisch Staatsblad 1.524 wetten, 15.549 koninklijke besluiten en 5.315 ministeriële besluiten werden bekendgemaakt.

Deze cijfers zijn gesteund op de in het systeem voor juridische documentatie «Justel» van het departement opgenomen gegevens. (*Vragen en Antwoorden, Senaat, 23 september 1986, p. 2134*)

In memoriam mr. Ignace Van den Brande

Op 21 september 1986 overleed te Antwerpen in zijn negentigste levensjaar mr. Ignace Van den Brande, stichtend lid en beheerder tot aan zijn dood van de in 1925 ontstane Vlaamse Automobiëlbond en in 1939-1940 voorzitter van de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen.

Hij behoorde met mrs. Ferd. Zech, Jules Franck, Herman De Jongh, Louis Elebaers, John Stockmans, René Victor, Fernand Collin, Emiel Ooms en Gaston Craen tot de tien Antwerpse advocaten, die in 1931 het Rechtskundig Weekblad hebben opgericht.

De redactie van het Rechtskundig Weekblad denkt met dankbaarheid terug aan de bescheiden, fijngevoelige en beginselvaste man die hij was.

BERICHTEN

Universitair nieuws — Doctoraat

Aan de Katholieke Universiteit te Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid zal op maandag 27 oktober 1986 te 17.00 uur, in de Promotiezaal van de Universiteit, Naamsestraat 22, Leuven, de heer Wilfried Wilms, geboren te Boortmeerbeek in 1957, wonende Tiensesteenweg 312, 3040 Bierbeek (Korbeek-Lo), zijn proefschrift en de bijgevoegde stellingen verdedigen met het oog op het behalen van de graad van doctor in de rechten.

Het proefschrift handelt over: «De verjaring van de burgerlijke vordering voortspruitend uit een misdrijf».

Promotor is prof. W. Van Gerven, buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit (Faculteit Rechtsgeleerdheid). Co-promotor is prof. R. Declercq, buitengewoon hoogleraar emeritus aan de Universiteit (Faculteit Rechtsgeleerdheid).

Studiecentrum voor het Financieuzen — Antwerpen

Op dinsdag 28 oktober 1986 te 17.30 uur wordt in de conferentiezaal van de Nationale Bank van België, Leopoldplaats 8, Antwerpen, door de heer Bernard Peelman, bestuurder, lid van het directiecomité van de B.B.L. Brussel, een voordracht gegeven met

als thema: «Grote krachtlijnen in de toekomstige evolutie van de banksector», een prognose voor de eerstvolgende 5 jaren inzake marktstrategie, eventuele diversificatie naar andere sectoren toe, invloed van de informatisering.

De voordracht wordt ingeleid door de heer L. Dorny.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, 1986

nr. 13, 29 maart,

Kok, G. en Wedzinga, W., Enkele kanttekeningen bij het wezendbeleid inzake voorlopige hechtenis; Jans, J.H., Nogmaals: het Rijnzoutverdrag en de artikelen 92 en 93 E.E.G.-verdrag; Hoffmans, Ch., Strafrechtelijke plaatsing in een krankzinnigengesticht verder in de verdrukking?; Van Vygt, P., Artikel 3.4.2.3a en helingbestrijding; Beers, A.A.L., Rechtbankpresident op stoel van Arob-rechter in zaak Hans Kok?; Ankum, H., Afscheid prof. mr. R. Feenstra van de Leidse universiteit en 9de Nederlands-Belgisch Rechtshistorisch Congres op 1 en 2 november 1985; Rechtspraak Hof van Justitie E.E.G. en Hoge Raad (strafkamer en belastingkamer); X., Wetgeving; X., Nieuws (sanctienotitie werkloosheidsuitkeringen; jaarlijks verdragen-overzicht); X., Kamervragen: visitatie gedetineerden.

nr. 14, 5 april,

Stein, P.A., Hypotheek en omslag van de faillissementskosten; Koens, M.J.C., Ouders en kinderen: raakvlakken van familie-recht, vreemdelingenrecht en nationaliteitsrecht; Polak, J.M., Het bindend advies en de algemene voorwaarden in het nieuwe B.W.; Croes, A.L., Over een aartsvader van de democratie en het coouderschap (reactie I); Corstens, G.J.M., De procureur-generaal als waakhond (reactie II); Prakken, T., De andere kant van Montesquieu; Debets, P.H., Ondernemingskamer Gerechtshof Amsterdam. Kort verslag van de werkzaamheden in 1985; Rechtspraak Hoge Raad (civiele kamer, strafkamer); X., Wetgeving; X., Nieuws (recht een land te verlaten en recht op terugkeer worden regelmatig geschonden; politie functioneert gebrekkig; milieu-effectrapportage; Kroonberoep weg, wat nu?; visumweigering Bhagwan; euthanasiewetsontwerpen naar Raad van State); X., Kamervragen: Antillen-route en frans legio.

nr. 15, 12 april

Viering, M. en Fleuren, J., Onschuldpresumptie en recht op hoger beroep: twee grenzen aan vereenvoudigde afdoening; Sewandono, I., De nieuwe rechtsgang van de Wet ARBO als model voor een nieuw Kroonberoep; Polak, J.M., Bestuursrecht en (nieuw) burgerlijk recht; Prakken, T., Kennelijk discriminerend bewijsrecht; De Winter, R., Hogere voorziening en rechterlijk goedvinden in strafzaken; Vroom-Kastelein, W.R., Euthanasie; Langemeijer, Enschedé en Van Veen, Voor de zoveelste maal euthanasie (met naschrift van Van Alphen, H.A.M.); Rechtspraak Hoge Raad (civiele kamer); X., Wetgeving; X., Nieuws (Rekenkamer verontrust over wegzenden voorlopig gehechten en tenuitvoerlegging vonnissen; omkering bewijslast bij misbruik sociale zekerheid; wegwijzer verschenen voor wet en besluit ruimtelijke ordening); X., Kamervragen: gegevensverstrekking voor Rijksdienst Wegverkeer.

nr. 16, 19 april,

Rutgers, J., Iets over thuiswerk, afroep- en uitzendarbeid; Van Maarseveen, H., Artikel 99 Wet Rechterlijke Organisatie: wat is recht?; Bijlsma, S.T.J., Keijsers, E.J.A. en Tjoen-Tak-Sen, K.G., Paal en perk aan het civiel snelrecht in de domstad; Snijders-Borst, M., Het Oostenrijkse belastingstelsel en de mannenaffia; Woudstra, A.J.W., «Lites finiri oportet», ook bij handhaving ouderlijke macht; De Wolff, D. en Pennings, F., Racistische organisaties en de Kieswet; Bos, A., «Met veroordeling van appellent in de kosten van de procedure» — Een reactie; Rechtspraak Hof van Justitie E.E.G.; X., Wetgeving; X., Nieuws (onderscheid tussen commerciële en sociale advocatuur bepleit door Vereniging voor Rechtshulp; nieuwe samenstelling en procedure College van Beroep voor het Bedrijfsleven; slachtoffershulp; gelijke behandeling in beroepsregelingen; bescherming chips); X., Kamervragen: bemiddeling van artiesten.